

รวมบทสวดมนต์แปล

คณะอุบาสิกาสำนักรัตนพุทธธรรม เชียงใหม่

จัดพิมพ์เผยแพร่ เป็นธรรมทาน

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

294.3122

ค 1265

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พุทธนิคม (แผนกมูลนิธิ)

เลขที่ ๑๓๕ สวนพุทธธรรม อ. เมือง จ. เชียงใหม่

น.ส. เพ็ญญา สิริโรต ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๓.

รวมบทสวดมนต์แปล

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

คณะอุบาสิกาสำนักรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

จัดพิมพ์เผยแพร่ เป็นธรรมทาน

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พุทธนิคม (แผนกมูลนิธิ)

เลขที่ ๑๓๕ สวนพุทธธรรม อ. เมือง จ. เชียงใหม่

น.ส. เพ็ญฉาย สิริโรรส ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๓.

เลขห้อง ๑๕.

๒๙๕.๓๑๒๓

เลขหมู่ ๓ ๑๒๖๕

เลขทะเบียน ๒.๓๑๕. ๑๕๕๐๖

๗๗๖

คำนำ

นอกจากคำทำวัตรเช้า-คำทำวัตรเย็นที่คณะอุบาสก-อุบาสิกาตาม
สำนักต่าง ๆ นิยมสวดแบบแปลไทยกันอยู่เป็นประจำแล้ว เรายังนิยมสวดมนต์
แปลบางบทกันอีกด้วย แต่บทสวดมนต์แปลต่าง ๆ ที่เรานำมาสวดกันอยู่ส่วน
มากนั้น ได้มีผู้แปลและรวบรวมพิมพ์ไว้ในที่หลายแห่ง อยู่ในหนังสือหลายเล่ม
ทำให้ไม่ค่อยสะดวก พวกข้าพเจ้าได้พิจารณาเห็นความจำเป็นดังนี้ จึงได้รวบรวม
สวดมนต์แปลดังกล่าว มาจัดพิมพ์ขึ้นไว้ในเล่มเดียวกัน เพื่อเป็นคู่มือให้
สวดประจำสำนักสวนพุทธธรรมเชียงใหม่ และแจกจ่ายเป็นธรรมทานให้แก่
สำนักอื่นๆ บ้าง.

อนึ่ง บทสวดมนต์แปลต่าง ๆ เหล่านี้ เพราะได้คัดมาจากหลายแห่ง
โดยผู้แปลหลายท่าน จึงมีสำนวนและทำนองการสวดแตกต่างกันไปบ้าง เช่น
โสฬสปัญหา และปุราเภทสูตร พระธรรมไตรโลกาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส
เป็นผู้แปลและเรียบเรียง อัมมจักกัปปวัตตนสูตร อานาปานสติ และอริยมรรค
มีองค์แปด กองตำราคณะธรรมทานไชยา เป็นผู้แปลและเรียบเรียง ส่วน
อนัตตลักขณสูตร และอาทิตตปริยายสูตร คัดจากตำราสวดมนต์แปลฉบับ
หลวง ผู้จัดพิมพ์ได้คัดตามต้นฉบับเดิมทุกๆ บทมิได้ดัดแปลงแก้ไขแต่ประการใด

พระสูตรแปลไทยทั้งหมดเหล่านี้ เป็นธรรมที่ละเอียดลึกซึ้ง ถ้า
เราสวดและพิจารณาไปตามคำแปลนั้น ๆ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจเห็น
แจ้งในธรรมได้อย่างซาบซึ้ง ขอให้ผู้ใช้หนังสือเล่มนี้ทุกท่านจงได้รับ
ประโยชน์เต็มตามความมุ่งหมายของผู้รื้อยกรองทุกประการ.

คณะอุบาสิกาสวนพุทธธรรมเชียงใหม่

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๓.

สารบัญ

หน้า

โสฬสปัญหา	๑
ปุราเภทสูตร	๓๒
อัมมจักรกัปปวัตตนสูตร	๓๖
สวตมมตฺตํแปล บทอานาปานสติ	๔๓
อริยมรรคมีองค์แปด	๔๘
อนัตตลักขณสูตร	๕๔
อาทิตตปริยายสูตร	๖๔
ปัจจุยาการ	๗๒

อะชีโต ติสสะเมตเตย โย
 ปุณณะโก อะถะ เมตตะคุ,
 โธตะโก อุปะสีโว จะ
 นัน โท จะ อะถะ เหมะโก,
 โตเทยยะกัปปา ชะตุกัณณิ
 ภัทราวุธะ จะ อุททะโย,
 โปสาโล โมฆะราชา จะ
 ปึงคิโย จาติ โสฬสะ ติ.

มาณพ ๑๖ คือ ๑ อชีตะ ๒ ติสสะเมตเตย ๓ ปุณณะ
 ๔ เมตตะคุ ๕ โธตะโก ๖ อุปะสีวะ ๗ นันทะ ๘ เหมกะ
 ๙ โตเทยยะ ๑๐ กัปปะ ๑๑ ชะตุกัณณิ ๑๒ ภัทราวุธะ
 ๑๓ อุททะโย ๑๔ โปสาละ ๑๕ โมฆราช ๑๖ ปึงคิยะ

โสฬสปัญหา

ในพระสูตรตันตะปิฎก ขุททกนิกาย
 สุตตะนิบาต หน้า ๔๓๒ ถึงหน้า ๔๕๓

พระธรรม ไตร โลกจารย์

วัดเทพศิรินทราวาส

เรียบเรียง

อหิตะบัญญัติ ๑

อหิตะ. ทูลถามว่า เกณัสสุ นิวุโตโลโก โลก คือหมู่สัตว์
อันอะไรปิดบังไว้ เกณัสสุ นัปปะกาสะติ ย่อมไม่เห็นปรากฏเพราะเหตุอะไร
กิสสาภิเลปะนั พรุสิ พระองค์ย่อมตรัสอะไรว่าเป็นเครื่องฉาบทาสัตว์โลก
กิสฺส คัสสะ มหัพพะยั อะไร เป็นภัยใหญ่ ของสัตว์โลกนั้น ๆ

พระ. ตรัสตอบว่า อวิชชา นิวุโต โลโก โลก คือ
หมู่สัตว์ อันอวิชชาปิดบังไว้ เวจิฉา นัปปกาสะติ ย่อมไม่เห็นปรากฏ
เพราะความอยากมีประการต่าง ๆ ชัปปาภิเลปะนั พรุมิ เรา ตถาคต
กล่าวความอยาก ว่าเป็นเครื่องฉาบทา 'สัตว์โลกนั้น' ทุกขมัสส มหัพพะยั
ทุกข์ เป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลกนั้น.

อ. ทูลถามว่า สวันติ สัพพธิโสตา กระแส คือความ
อยากทั้งหลาย ย่อมหลังไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง โสทานั ก็ นิवारณั
อะไร เป็นเหตุทำนบเครื่องกั้นกระแส เหล่านั้น โสทานั สัวรั พรุหิ ขอ
พระองค์จงตรัสบอก อรรถเป็นเครื่องปิด กระแส 'เหล่านั้น' เกณะโสตา
ปถิยยะเร กระแส 'เหล่านั้น' อันผู้ปฏิบัติจะละเสียได้ ด้วยอรรถอะไร.

พ. ตรัสตอบว่า ยานิ โสทานิ โลกัสมี กระแส คือความ
อยาก ทั้งหลายเหล่าใดในโลก สติ เตสั นิवारณั สติเป็นเหตุทำนบ
เครื่องกั้นกระแสเหล่านั้น โสทานั สัวรั พรุมิ เรา ตถาคต ย่อมกล่าว
'สติ' ว่าเป็นเครื่องปิด กระแส 'เหล่านั้น' ปัญญาเยเต ปถิยยะเร
กระแสเหล่านั้น อันผู้ปฏิบัติจะละเสียได้ด้วยปัญญา.

อ. ทูลถามว่า บัญญา เจวะ สะติ จาปี, นามรูปัญจะ
มาริสะ, เอตัมเม ปุณฺโณปะพัรุหิ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญทุกข ข้าพระองค์
กราบทูลถามแล้ว, ขอพระองค์จงตรัสบอกธรรมนั้น คือบัญญัติ แลสติกับ
นามรูป แก่ข้าพระองค์เถิด กัตถะติ อุปุชฌะติ บัญญาแลสติกับนามรูป
นั้นจะดับไป ในที่ไหน.

พ. ตรัสตอบว่า ยะเมตัม บัญฺหิ อปุจฺฉิ, อชิตะ ตัม วะทามิ เต
ตูก่อนอชิตะ ท่านได้ถามปัญหานี้ ข้อใด เรา ตถาคต จะแก้ ปัญหาข้อนั้น
แก่ท่าน ยัตถะ นามัญจะ รูปัญจะ, อเสสิ อุปุชฌะติ นามแลรูป
ย่อมดับไป ไม่เหลือ ในที่ใด วิญญาณัสสะ นิโรธะนะ, เอตถะติ
อุปุชฌะติ. บัญญาแลสติกับนามรูปนั้น, ย่อมดับไป ในที่นั้น, เพราะ
ดับไป แห่งวิญญาณ.

อ. ทูลถามว่า เย จ สักขาตะธัมมาเส พระอะเสชบุคคลผู้
มีธรรมได้พิจารณา เห็นแล้วเหล่าใด เย จ เสชา ปุณฺณ อธิระ แลพระเสช
บุคคล ผู้ยังศึกษาอยู่ เหล่าใดมีอยู่มาก ในโลกนี้ เตะสิ เม นิปะโกอิริยัม,
ปุณฺโณ ปัพรุหิ มาริส. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญทุกข ข้าพระองค์ กราบทูลถามแล้ว
ขอพระองค์ผู้มีพระบัญญัติแก่กล้า, จงตรัสบอก ความประพฤติกของบุคคลทั้ง
สองจำพวกนั้น แก่ข้าพระองค์เถิด.

พ. ตรัสตอบว่า กาเมสุ นาภิกิขุเมยยะ 'บุคคลสองจำพวก
นั้น' ไม่กำหนด ในกามทั้งหลาย มะนะसानาวิโลสิยา เป็นคนมี
ใจไม่ขุ่นมัว 'ด้วยกิเลส' กุสะโล สัพพะธัมมานิ เป็นผู้ฉลาดในธรรม

ทั้งปวง สะโต ภิกขุ ปริพพเชติ. เป็นภิกษุ มีสติ เว้นจากโทษทั้ง
หมด ด้วยประการฉะนี้.

จบอชิตะปัญหาที่ ๑

ติสสะเมตเตยยะปัญหาที่ ๒

ติสสะเมตเตยยะ. ทูลถามว่า โภคะสันตฺสโร โลเก ใคร
ชื่อว่าเป็นคนพอแล้ว ในโลกนี้ กัสสะ โน สันติ อัญชิตา ความ
อยากเป็นเหตุให้หวั่นไหว ของใครไม่มี โภ อุกันตะมะภิญญาเย, มัชฌ-
เณ มันทา น ลิมปะติ ใคร รู้ชัด ซึ่งส่วนที่สุด ทั้ง ๒ ข้าง คืออดีต
กับอนาคต ด้วยปัญญาแล้ว, ย่อมไม่ติดอยู่ ในส่วนท่ามกลาง คือปัจจุบัน
ก็ พุริส มหาปุริโสติ พระองค์ย่อมตรัสว่า ใคร เป็นมหาบุรุษ โภ
อิระ สิพพะนิมฺมัจจะกา. ใคร ในโลกนี้ ได้ล่วงพ้นความอยากอันเย็บใจ
สัตว์ไว้ด้วยเสียได้.

พระ. ตรัสตอบว่า กามสฺส พหฺมจริยวา ผู้ใดมีพรหมจรรย์
ในกามทั้งหลาย วิตถฺถโห สทา สะโต ปราศจากความอยากแล้ว
มีสติ ทุกเมื่อ สำบายะ นิพพุโต ภิกขุ เป็นภิกษุพิจารณาเห็นแล้ว
ดับเครื่องร้อยเสียได้ ผู้นั้น ชื่อว่าเป็นคนพอแล้ว ในโลกนี้ กัสสะ โน
สันติ อัญชิตา ความอยากเป็นเหตุให้หวั่นไหว ของผู้นั้น ไม่มี โส
อุกันตะมะภิญญาเย, มัชฌเณ มันทา น ลิมปะติ ผู้นั้น รู้ชัด ซึ่งส่วน-

ที่สุด ทั้ง ๒ ข้าง คือติดกับอนาคต ด้วยปัญญาแล้ว, ย่อมไม่ติดอยู่ ในส่วน
ท่ามกลาง คือปัจจุบัน ต่ พุริ มหาปุริโสติ เรา ตถาคต ย่อม
กล่าวว่า ผู้นั้นเป็นมหาบุรุษ โส อธิระ สัพพะนิมิจจะคาคิ. ผู้นั้น ได้ล่วง
พ้นความอยากอันเย็บใจสัตว์ไว้ด้วยในโลกันเสียได้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบติสสะเมตเตยยะปัญหาที่ ๒

ปุณณกะปัญหาที่ ๓

ปุณณกะ. ทูลถามว่า อเนหิ มุลทัสสาวี, อตฺถิ บัณฺเฑน
อาคะมึ ข้าพระองค์มีความประสงค์ ด้วยปัญหา ได้มาเฝ้า พระองค์ผู้ไม่
ทวาดทวน ทรงเห็นเหตุอันเป็นรากเงาของสิ่งทั้งปวง ก็ นิสฺสิตา อิสฺสโย
มนุชา, ขัตติยา พราหฺมณา เทวดานํ, ยัญญมกัปปิงสุ ปุณฺณ โลเก ทุมฺม
มนุษย์ในโลกนี้ คือฤษี กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมาก อาคัย อะโร จึง
ได้บูชาญ บวงสรวงเทวดา ปุณณามิ ตํ ภควา พฺรหฺมา เมตํ. ข้าแต่พระ
ผู้มีพระภาค, ข้าพระองค์กราบทูลถามพระองค์ ,ขอพระองค์จงตรัสบอกข้อนี้
แก่ข้าพระองค์เถิด.

พระ. ตรัสตอบว่า เย เกจิเม อิสฺสโย มนุชา ขัตติยา
พราหฺมณา เทวดานํ, ยัญญมกัปปิงสุ ปุณฺณ โลเก ทุมฺมมนุษย์ เหล่า
ใดเหล่านั้น ในโลกนี้, คือฤษี กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมากเหล่านั้น,
ได้บูชาญ บวงสรวง เทวดา อาสีสมานา ปุณณก อิตถํ ตุกฺกอน

ปุณณะกะ หมู่มนุษย์เหล่านั้น ยอยากได้ของที่ตนปรารถนา ชรี สีตา
 ยัญญมกัปป์ยงสุ. อาศัย ของที่ขราทรุดโทรมจึงได้บูชาญ.

ป. ทูลถามว่า เย เกจิเม อัสโย มนุชา, ขัตติยา พราหมณา
 เทวตานี, ยัญญมกัปป์ยงสุ ปุณฺธ โลเก หมู่มนุษย์เหล่านี้ใดเหล่านี้
 ในโลกนี้, คือฤๅ กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมาก เหล่านี้, ได้บูชาญ บวง
 สรวง เทวดา กัจฉิสสุ เต ภควา อปป์มัตตา, อตารุ ชาตัญจ ชรัญจ
 มาริส ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ผู้ณทุกข, หมู่มนุษย์ เหล่านี้, ไม่ประ-
 มาทแล้ว ในญของตน, จะข้ามพ้นชาติขราได้บ้างหรือไม่ ปุณณามิ ตัง
 ภควา พรุหิ เม ตัง. ข้าแต่พระผู้มีพระภาค, ข้าพระองค์กราบทูลถาม
 พระองค์. ขอพระองค์ จงตรัสบอก ชื่อนั้น แก่ข้าพระองค์เถิด.

พ. ตรัสตอบว่า อาสังสันติ โภมยันติ ชุหันติ, กามาภิชป-
 บันติ ปฏิจจลาภี 'หมู่มนุษย์เหล่านั้น' ย่อมอยากได้ ย่อมเขยชม ย่อม
 ปรารถนา สิ่งที่ตัวใคร. จึงได้บูชาญ เพราะอาศัยลาภ เต ยาชโยคา
 ภวราครัตตา, นาทริงสุ ชาติชรันติ พรุมิ. เรา ตถาคต ย่อมกล่าวว่า
 หมู่มนุษย์ผู้บูชาญ เหล่านี้, ยังเป็นคนกำหนดยินดีในภพ, ไม่ข้ามพ้น
 ชาติขราไปได้.

ป. ทูลถามว่า เต เจ นาทริงสุ ยาชโยคา, ยัญญเหหิ ชา-
 ตัญจ ชรัญจมาริส ข้าแต่พระองค์ผู้ณทุกข, ถ้าหมู่มนุษย์ เหล่านี้ ไม่
 ข้ามพ้นชาติแลขราไปได้ เพราะการบูชาญแล้ว, อถ โก จรหิ เทวม-
 นุสโลก, อตาริ ชาตัญจชรัญจ มาริส ข้าแต่พระองค์ผู้ณทุกข,

เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครเล่า ในเทวโลกหรือมนุษย์โลก, ได้ข้ามพ้นชาติแลธรา
ไปได้ ปุณณามิ ตัม ภคว พรุหิ เม ตัม ข้าแต่พระผู้มีพระภาค, ข้าพระ
องค์กราบทูลถามพระองค์, ขอพระองค์จงตรัสบอกชื่อนั้น แก่ข้าพระองค์เถิด

พ. ตรัสตอบว่า สักขาย โลกัสสะมิง ปโรปรานิ, ยัสสสิญจัตถิ
นัตถิ กุหิญจิ โลเก ความอยากซึ่งเป็นเหตุเหตยอทยานในโลกใดๆ ของ
บุคคลใด ไม่มี เพราะได้พิจารณาเห็นธรรมที่ยิ่งแลหยาบในโลก 'ตามความ
เป็นจริง' สัน โทวิธูโม อนิโฆ นิราโส, อตาริ โส ชาติชรันตี พรุหมติ.
เรา ตถาคต ย่อมกล่าวว่า บุคคลนั้น ผู้สงบราบแล้ว, ไม่มีทุจริตอันทำจิต
ให้กลุ้มมัวตุงจวนไฟ, ไม่มีกิเลสอันกระทบใจ, หากความอยากเหตยอทยานมิได้
ข้ามพ้นชาติธราไปได้แล้ว ด้วยประการฉะนี้แล.

จบปุณณกะบัญญัติ ๓

เมตตะกัณฑ์ ๔

เมตตะกุ. ทูลถามว่า ปุณณามิ ตัม ภควา พรุหิ เม ตัม ข้า
แต่พระผู้มีพระภาค, ข้าพระองค์กราบทูลถามพระองค์, ขอพระองค์จงตรัสบอก
ชื่อนั้น แก่ข้าพระองค์เถิด มัญญามิ ตัม เวทกุกุ ภาวิตตตัม ข้าพระองค์
ทราบว่า พระองค์ถึงที่สุดจบไตรเพท, มีจิตอันได้อบรมแล้ว กุโธ นุ ทุกขา
สมุปปลตาเม, เยเกจิ โลกัสสมี อนนกรูปา ตั้งข้าพระองค์กราบทูลถาม
ทุกข์ในโลก ทลายประการ มิใช่ออย่างเดียวเหล่านี้ เกิดมาแล้ว จากไหน,

พ. ตรัสตอบว่า ทุกขัสส เวมิ ปภว อปุณณสิ ท่านได้

ถามเรา ตถาคต ถึงเหตุเป็นแดนเกิด แห่งทุกข์ ตันเต ปวักขามิ ยถา
 ปชานัน เรา ตถาคต รู้อยู่ อย่างไร จักบอกข้อนั้น แก่ท่าน อุปธิทา-
 นา ปภวันติทุกขา, เย เกจิ โลกัสสมิง อนเนกรูปา ทุกฺข ในโลก
 หลายประการ มีใช้อย่างเดียว มีอุปธิ คือกรรมแลกิเลส เป็นเหตุ, ย่อมเกิดมา
 แต่เหตุคืออุปธิ โย เว อวิทฺฐา อุปธิง กโรติ ผู้ใด ไม่รู้เท่า ย่อม
 กระทำอุปธิ ปุณฺณปุณฺณ ทุกขมุเปติ มนฺโท ผู้นั้น เป็นคนเขลา ย่อมประ-
 สบ ความทุกข์อีกต่อไป ตัสมาปชานัน อุปธิ น กยิรา, ทุกฺขัสส ชา-
 ติปภวานุสฺส. เพราะเหตุนี้ บุคคลเมื่อรู้เห็นว่าอุปธิเป็นแดนเกิดแห่ง
 ทุกฺข, อย่าพึงกระทำอุปธิ.

เม. ทูลถามว่า ยันตํ อปฺจณิมะห อภิตตยฺ โน ข้าพระ
 องค์ได้กราบทูลถาม ข้อใด, พระองค์ก็ได้ทรงแก้ไข ข้อนี้ แก่ข้าพระองค์
 อัญญํ ตํ ปุณฺณาม ตทฺทิม พฺรหฺม ข้าพระองค์ขอกราบทูลถาม ข้อใดกะ
 พระองค์อีก, ขอเชิญพระองค์จงตรัสบอก กถํ นู ธีราวิตฺรณฺติ โอมํ,
 ขาติขรํ โสกปริททะวญฺจ อย่างไรเล่า ผู้มีปัญญา, จะข้ามพ้นห้วงกิ-
 เลส แลชาติขรา, แลโสกะปริททะเสียได้ ตมฺเม มุนี สาธุ วิทยาโรหิ
 สาธุขอพระองค์ผู้เป็นมุนี จงทรงพยากรณ์ ข้อนี้ แก่ข้าพระองค์เถิด ตถา
 หิตะ วิทิตะ เอส มมฺโม. เพราะว่าธรรมนั้น พระองค์ ได้ทรงทราบ
 แล้ว จริงอย่างนั้น.

พ. ตรัสตอบว่า กิตตะยิสสามิ เต ธมฺมํ ทิฏฺฐู ธมฺเม
 อนันตํ เรา ตถาคต จักแสดง ธรรม ที่จะพึงเห็นเอง ในอิตตะภาพณฺ,

ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นว่า อ้ออย่างนั้นๆ แก่ท่าน ยัมวิทฺวา สโต จรํ, ตเร โลเก
วิสัตติกํ. 'บุคคล' ได้รู้ธรรมไรเล่าแจ่มแจ้งแล้ว, เป็นผู้มีสติ ประพฤติอยู่
ทุกอิริยาบถ, พึงข้ามค้นหา ความอยาก อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้.

เม. ทูลว่า ตัญญาหิ อภินันทามิ, มहेสิ รัมมมุตตมํ ข้าแต่
พระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ข้าพระองค์ ยินดีธรรมที่สูงุดนั้นเป็นอย่างยิ่ง
ยัม วิทฺวา สโต จรํ, ตเร โลเก วิสัตติกํ. 'บุคคล' ได้รู้ธรรมไรเล่าแจ่ม
แจ้งแล้ว เป็นผู้มีสติประพฤติอยู่ ทุกอิริยาบถ พึงข้ามค้นหา ความอยาก
อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้.

พ. ตรัสว่า ยัม กิญจิ สัมปชานาสิ ท่านรู้ ธรรมณ้อย่าง
ใดอย่างหนึ่ง อุทฺธํ อโธ ติริยัญจาปี มัชฌเ ในส่วนเบื้องบน คือ
อนาคต, ในส่วนเบื้องต่ำ คืออดีต, ทั้งในส่วนท่ามกลาง ด้านขวาง คือปัจจุบัน
เอเตสุ นันทัญจ นิเวสนัญจ, ปนุชช วิญญาณํ ภเว น ติญฺเห ง่าย
ถอน ความเพลิดเพลิด แลความยึดมั่น ในส่วนเหล่านั้นเสียแล้ว, วิญญาณ
ของท่าน จะไม่ตั้งอยู่ในภพ เอววิหารี สโต อปฺปมัตโต ผู้มีธรรมเป็น
เครื่องอยู่ในสันดานอย่างนั้น, มีสติ ไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ภิกขุ จรํ หิตฺวา
มมายิตานิ เป็นภิกษุ ละความถือมั่นของเราเสีย, ประพฤติอยู่ ทุกอิริยา
บถ ขาติขรํ โสกะปริททวัญจ, อิเชว วิทวา ปชเหยย ทุกขํ. รู้แจ่มแจ้ง
แล้ว พึงละความทุกข์ คือชาติขรา, แลโสกะปริเทวะเสียได้ ในโลกนั้นแหละ.

เม. ทูลว่า เอตาภินันทามิ วโจ มहेสิโน ข้าพระองค์ขอบ-
ใจพระวาจานั้น, ของพระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ เป็นอย่างยิ่ง สุกิตติ-

คัม โคตม นุปฐักิ ข้าแต่พระโคตม อรรณอันไม่มีอุปธิ พระองค์ ได้ทรง
 แสดงชอบแล้ว อัทธา หิ ภควาปหาสิ ทุกขัง ข้าแต่พระผู้มีพระภาค, พระ
 องค์ละทุกข์ได้ แน่แล้ว ตถา หิ เต วิทิตโต เอส ธัมโม เพราะว่าอรรณ
 นั้น พระองค์ได้ทราบแล้ว จริงอย่างนั้น เต จาปี นุน ปชเหยทุกขัง,
 เข ตวั มุนิ อัญญิตัง โอวเทยย อมิงพระองค์ ทรงพราสาสน มุนิ เหล่า
 ไต ไม่หยุดหย่อน, มุนิเหล่านั้น คงละทุกข์ได้ เป็นแน่ ตันตัม นมัสสามิ
 สเมจจ นาคิ เพราะเหตุนี้ ข้าพระองค์จึงได้มา ถวายบังคมพระองค์ ผู้
 ประเสริฐ, ด้วยความตั้งใจว่า อปเปว มัม อัญญิตัง โอวเทยย พระองค์
 คงทรงพราสาสน ข้าพระองค์ไม่หยุดหย่อน เหมือนอย่างนั้นบ้าง.

พ. ตรัสว่า ยัม พราหฺมณิ เวทคุง อภิชฺฌญา บุคคลรู้ว่า
 ผู้ใด เป็นพราหมณ์ถึงที่สุดจบไตรเพท อภิญญํ กามภเว อสํตํ ไม่มี
 กิเลสเป็นเครื่องกังวล, มิได้ติดข้องระคน ในกามฉเลภพ อัทธา หิ โส
 โอหมิมิ อตาริ ผู้นั้นแหละได้ข้ามพ้นเหตุแห่งทุกข์ทุกขังน่าได้ แน่แล้ว
 ตินุ โณ จ ปาริ อชิโล อภิโฆ ก็ข้ามถึงฝั่งแล้ว, เป็นผู้ ไม่มีกิเลส
 อันตรึงจิตตั้งตาปู, หาคความสงสัยมิได้ วิทฺวา จ โส เวทคุ นโร อิท
 ักนรชนผู้รู้แล้ว นั้น, เป็นผู้ถึงที่สุดจบไตรเพทในศาสนานี้ ภวภเว สังค-
 มิมนิ วิสัชช ละอรรณที่เป็นเหตุติดข้องอยู่ในภพน้อยฉเลภพใหญ่ อันนี้-
 เสียได้แล้ว โส วิตตันโท อนิโฆ นิราโส ผู้นั้น เป็นคนปราศจาก
 ตัณหา ความอยาก แล้ว, ไม่มีกิเลสอันกระทบจิต หาคความเพ้อพยานมิได้

อตาริ โส ชาติขรันติ พรัมติ. เรา ตถาคต กล่าวว่า ผู้นั้นได้ข้ามพ้น
ชาติแลชราได้แล้ว ด้วยประการฉะนี้แล.

จบเมตตะคุปป์ญหาที่ ๔

โศตกะบัญญัติที่ ๕

โศตกะ. ทูลว่า ปุณณามิ สัมภวา พรุหิ เม ตัม ข้าแต่
พระผู้มีพระภาค, ข้าพระองค์จะกราบทูลถามพระองค์, ขอพระองค์จงตรัสบอก
ข้อนี้ แก่ข้าพระองค์เถิด วาจาภิกขามิ มหะสิ ตูยหิ ข้าแต่พระองค์
ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่, ข้าพระองค์อยากจะฟังพระวาจาของพระองค์เป็นอย่าง
ยิ่ง ตว สุตวาน นิกุโฆสํ, ลิกเข นิพพานมัตตโน ข้าพระองค์ได้
ฟังพระสุรเสียง ของพระองค์แล้ว, จะพึงศึกษาธรรมเป็นที่ดับกิเลสของตน.

พระ. ตรัสว่า เทนหาตูปปี กโรหิ, อิเชว นิปโก สโต
ถ้าอย่างนั้นท่านจงเป็นคนมีปัญญาอันแจ่มกล้า, มีสติ ทำความเพียรเผากิ-
เลส ในศาสนานี้แหละ อโธ สุตวาน นิกุโฆสํ, ลิกเข นิพพานมัต-
ตโน. ท่านได้ฟังดังนั้นแล้วแต่สำนักเรานี้แล้ว, พึงศึกษาธรรมเป็นที่ดับกิ-
เลสของตนเถิด.

โธ. ทูลว่า บัณฑิตามหิ เทวมนุสฺสโลก, อภิตฺเตจฺจํ พฺราหฺมณํ
อิริยมานํ ข้าพระองค์ ได้เห็น พระองค์ผู้เป็นขีณาสวะพราหมณ์ หากังวล-
มิได้ เสด็จเที่ยวไปในเทวโลกแลมนุษยโลก ตัม ตัม นมัสสามิ สมันตจักขุ
ข้าแต่พระองค์ผู้ประจักษ์เห็นธรรมรอบข้าง, เพราะเหตุนี้ข้าพระองค์ ขอ

ถวายบังคมพระองค์ ปมฺญจ มํ สักก กถํกถาหิ. ข้าแต่พระองค์ผู้ดาบย-
วงศ์, ขอพระองค์จงทรงปลดปล่อย ข้าพระองค์เสียจากความสงสัยเถิด.

พ. ตรัสว่า นาค สมิสฺสามิ ปโมจนาย, กถํกถิ โธตก
กัณฺธิ โลเก. ตุก่อนโธตกะ เรา ตถาคค ไม่อาจเพื่อจะปลดปล่อย ใครๆ
ในโลก ผู้ยังมีความสงสัยอยู่ได้ รัมมํบจ เสณฺฐิ อภิขานมาโน, เอวํ ตูว
โอมมิมิ ตเรสิ. ก็แต่ว่า ท่านเมื่อรู้ตรง ธรรมอันประเสริฐอย่างนี้, จะ
ข้ามกิเลสทั้งห้าอันเสียได้.

โธ. ทูลว่า อนุสาส พฺรหฺม กรุณายมาโน, วิเวกรัมมิ ยมฺหิ
วิชัยญฺญิ. ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐดังพรหม, ข้าพระองค์ จะพึงรู้ธรรมอัน
สงัดจากกิเลสข้อใดได้แจ่มแจ้ง, ขอพระองค์จงทรงพระกรุณาสั่งสอน ข้า-
พระองค์ด้วยธรรมข้อนั้น เถิด ยถาหิ อากาโส จอํพยาบํชณฺมาโน, อี-
เชว สันโท อสิทฺธ จเรยฺย. อย่างไรเล่า ข้าพระองค์ จะพึงเป็นคนปลด-
ปล่อยไม่ติดขัด ดุจอากาศ ร่างกายก็เลิกละได้, ไม่อาศัย สิ่งหนึ่งสิ่งใด เทียบไป
ทุกอิริยาบถ ในชาติหนึ่งแหละ.

พ. ตรัสว่า กิตฺติยิสฺสามิ เตสํนํตี, ทิฏฺฐเว รัมเม อนํตีหิ
เรา ตถาคค จักบอกธรรมเป็นเครื่องร่างกายก็เลิกละในอิตตะภาพนี้, ซึ่งจะเห็นเอง
ไม่ต้องเชื่อตามคนอื่นว่า แก่ท่าน ยํ วิทิตฺวา สโท จริ, ตเร โลเก วิสัต-
ติกิ. บุคคล ได้รู้ธรรมไรเล่าแจ่มแจ้งแล้ว, เป็นผู้มิตติประประพฤติอยู่ ทุก
อิริยาบถ, พึงข้ามค้นหา ความอยาก อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้.

โธ. ทูลว่า ตัญญาหิ อภินันฺทามิ, มเหสิ สันติมุตฺตมํ

ข้าแต่พระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่, ข้าพระองค์ ยินดีธรรมเป็นเครื่องรางวัล
กิเลส อันสูงสุด นั้นเป็นอย่างยิ่ง ยี่ วิทัว สโต จรี, ตเร โลเก วิสั
ติกั. บุคคล ได้รู้ธรรมไรเล่าแจ่มแจ้งแล้ว, เป็นผู้สถิติประพัตติอยู่ ทุก
อริยาบถ, พึงข้ามค้นหา ความอยาก อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้.

พ. ตรัสว่า ยี่ กิณจิ สัมปชานาสี ท่านรู้อารมณ์อย่างใด
อย่างหนึ่ง อุทุธ อโร ติริยัญจาปี มัชฌเ ในส่วนเบื้องบน คืออนาคต,
ในส่วนเบื้องต่ำ คืออดีต, ทั้งในส่วนท่ามกลาง ด้านขวาง คือปัจจุบัน เอว
วิทัว สักโคติ โลเก ท่านรู้ว่าอารมณ์นั้นๆ ล้วนเป็นเครื่องติดข้องอยู่
ในโลก แจ่มแจ้งแล้ว ภวาภวาย มากาสี ตัณห์หัตติ. อย่าได้ทำ ความ
ทยานอยาก เพื่อภพน้อยแลภพใหญ่ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบโอตกะบัญญัติที่ ๕

อุปสัระบัญญัติที่ ๖

อุปสัระ. ทูลว่า เอโก อหิ สักก มหันทโมหิ, อนิสสิโต
โน วิสหามิตาริตุง ข้าแต่พระองค์ผู้ตาทิยะวงศ์ ข้าพระองค์ผู้เดียว ไม่ได้
อาศัยอะไรแล้ว, ไม่สามารถจะข้าม กิเลสทุกท่วงหน้าอันใหญ่ได้ อารัมมณิ
พुरुหิ สมนันตจักขุ ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระญาณจักขุเห็นธรรมรอบข้าง ขอ
พระองค์จงตรัสบอก ธรรมซึ่งเป็นอารมณ์ที่ท่วง ยี่ นิสสิโต โอนมิมิ
ตเรยยิ. ข้าพระองค์ได้อาศัยธรรมซึ่งเป็นอารมณ์ที่ท่วงไรเล่าแล้ว, พึง
ข้าม กิเลสทุกท่วงหน้าอันเสียได้.

พระ. ตรัสว่า อากิญจัญญ์ เปกขมาโน สติมา ท่านจง
เป็นผู้มีสติ เพ่งอากิญจัญญายตนะนาน คือความเพ่งใจว่าไม่มีอะไรเป็นอา-
รมณ นัตถิ นิสฺสาย ตรัสสุ โอหิ อาคัษอารมณว่าไม่มี ๕ ขุดตั้งแล้ว
ข้ามกิเลสดูห้วงนาเสี่ยเกิด กาเม ปหาय วิรโต กถาหิ ท่านจงละกาม
ทั้งหลายเสีย, เป็นคนเว้นจากความสงสัย ตัณห์ทุกขยิ รัตตมหาภิปัสส.
เห็นธรรมเป็นทสนไปแห่งความทยานอยากให้ปรากฏชัด ๕ ทั้งกลางคืนทั้งกลางวันเกิด.

อ. ทูลถามว่า สัพเพสุ กามะสุ โย วิตราโค ผู้ใด
ปราศจากความกำหนัด ในกามทั้งปวงแล้ว อากิณญ์ นิสสิโต หิตวัมณญ์
ล่วงฉานอื่นได้แล้ว, อาคัยอากิณญายตนะฉาน เป็นอามณ สัตถญาวิ-
โมกฺเข ปรมะธิมุคฺโต น้อมใจไปแล้ว ในอากิณญจัญญายตนะฉาน อัน-
เป็นธรรมที่เปลื้องปลดสัตถญญา อย่างประเสริฐ ติฏฐะ นุ โสคัตถุ อนา-
นุยาย. ผู้^๕นั้น เป็นผู้ไม่เสียมคลาย จะตั้งอยู่ได้ ในอากิณญจัญญายตนะ-
ญาณนั้นหรือ.

พ. ตรัสตอบว่า สัพเพสุ กามะสุ โย วิตราโค ผู้ใด
ปราศจากความกำหนัด ในกามทั้งปวงแล้ว อากิญจัญญ์ นิสสิโต หิตวัมณ-
ญ์ ล่วงฉานสิ้นได้แล้ว, อาคัยอากิญจัญญายตนะฉาน เป็นอามณ
สัจญญาวิโมกฺเข ประเมธมุตโต น้อมใจไปแล้ว ในอากิญจัญญายตนะฉาน,
อันเป็นธรรมที่เปลื้องปลดสัจญญา อย่างประเสริฐ ติฏฐะเยย โส ตตฺถ
อนานูยาย. ผู้นั้นเป็นผู้ ไม่เสื่อมคลาย, ^๕พึงตั้งอยู่ได้ ในอากิญจัญญายตนะ
ฉานน.

อ. ทูลถามว่า ตัญญู เจ โส ตัตถุ อนานุยาโย, ปุคัมปิ
 วัสดุสนัสมันตจักขุ ข้าแต่พระองค์ผู้มีพระญาณจักขุเห็นธรรมรอบข้าง ถ้า
 ผู้^๕นั้น เป็นผู้ไม่เสื่อมคลาย, พึงตั้งอยู่ได้ ในอากิญจัญญายตนะนั้น, แม้สิ้นปี
 เป็นอันมาก ตัตถุ เจ โส สติ สียา วิมุตโต ผู้^๕นั้นพ้นอาสวะแล้ว
 เป็นผู้ตบกิเลสเครื่องร้อยรัดได้ ในอากิญจัญญายตนะนั้นนั้นแหละ ภเวถ
 วิญญานํ ตถาวธัสส. ปฏิสนธิวิญญาน ของคนเช่นนั้น จะมีหรือ.

พ. ตรัสตอบว่า อัจฉิ ยถา วาตเวเคน จิตฺตํ, อตฺถํ ปเลติ
 น อุปติสฺสํ เบลวไฟอันกำลังลม ได้เป่า ให้ดับไป, ย่อมไม่ถึงความนับ
 ว่า ไปแล้วข้างทิศไหน ฉนฺโต เอว มุนี นามกาเย วิมุตโต, อตฺถํ
 ปเลติ น อุปติสฺสํ. ท่านผู้รู้พ้นจากนามแลรูปแล้ว ดับไป, ย่อมไม่ถึงความ
 นับว่า ไปเกิดเป็นอะไร ฉนฺตํ

อ. ทูลถามว่า อตฺถังคโต โส อุตฺวา โส นตฺถิ ผู้^๕นั้น
 ดับไปแล้วหรือว่า ผู้^๕นั้นไม่มี อุตฺวา หเว สัสสตียาอโรโค หรือว่า
 เป็นผู้ตั้งอยู่ยั่งยืน หาอันตรายมิได้เลย ตมฺเม มุนี สาธุ วียากโรหิ สาธุ
 ขอพระองค์ผู้เป็นมุนี, จงทรงแก่ชอนัน แก่ข้าพระองค์เถิด ตถา หิ เต วิท
 โต เอส ธมฺโม. เพราะว่า ธรรมนั้น พระองค์ได้ทรงทราบแล้วจริงแท้.

พ. ตรัสตอบว่า อตฺถังคตัสส นปรมาณมตฺถิ ประมาณ
 แห่งเบญจขันธ์ ของผู้^๕ดับ ปรินิพพาน แล้ว มิได้มี เยน นํ วัชฺชํ ตํ
 ตัสสนตฺถิ ขนทงหลายพังกดาวต ผู้^๕ดับแล้วนั้น เพราะเหตุใด เหตุ^๕นั้น
 ของผู้^๕ดับแล้วนั้นมิได้มี สัพเพสุ ธมฺเมสุ สมุหเตสุ เมื่อธรรมทั้งหลาย

มีชนธเป็นตน, อันผู้ทตบแลวณน ชาติเสียได้หมดแล้ว สมุหตา วาทป
 ถาปีสัพเพติ แมคสองแห่งถ้อยคำที่ จะพูดถึงว่า ผู้นั้นเป็นอะไร, อันผู้
 ทตบแลวณน ก็ได้ชาติเสียหมดแล้ว ด้วยประการฉะนี้แล.

จบอุปสัระบัญญัติที่ ๖

นันทะบัญญัติที่ ๗

นันทะ. ทูลถามว่า สันติ โลเกมุโนโย, ชนา วทันติ ตยิท
 กถิสฺส ชนทั้งหลาย กล่าวว่า มุนี มีอยู่ในโลก ดังนี้ ขอนนนั้น เป็นอย่างไร
 ญาณูปันนํ มุนิ โน วทันติ ชนเหล่านั้น เรียกคนผู้ประกอบด้วยญาณ
 ว่าเป็นมุนีหรือ อุทาหุ เว จิวเกมุปปันนํ. หรือว่า เรียกคนผู้ประกอบ
 ด้วยการเลี้ยงชีพ ว่าเป็นมุนี.

พระ. ตรัสตอบว่า นทิจฺฐิยา น สุตฺติยา น ญาณเณ, มุนีธ
 นันทกุสลา วทันติ ตุก่อนนันทะ คนฉลาดในโลกนี้ ย่อมเรียก คนว่า
 เป็นมุนี มิใช่ เพราะความเห็น มิใช่ เพราะความฟัง มิใช่ เพราะความรู้
 วิเสณิกัตวาอนิมา นิราสา, จรันติ เย เต มุนโยติ พฺรุมิ. คนเหล่าใด
 ทำตนให้ปราศจากกิเลสตั้งชั่วศึก หากกิเลสมิได้, ไม่มีความทยานอยาก เทียว
 อยู่, เรา ตถาคต กล่าวว่า คนเหล่านั้นเป็นมุนี.

น. ทูลถามว่า เย เกจิเม สมณพฺรหฺมณา เส สมณ-
 พราหมณํ พวกใดพวกหนึ่ง เหล่านี้ ติฏฐิสฺส เตนาปี วทันติ สุตฺธ
 ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะความเห็นแลความฟังบ้าง สลัปปเตนาปี

วทนต์ สุทฺธ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะความเห็นแลความฟังบ้าง.
 สัลลพเตนาปิ วทนต์ สุทฺธ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะสัลลพบ้าง.
 อเนกรูปเน วทนต์ สุทฺธ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะวิธีเป็นอัน
 มาก. กัจจิสฺสุ เต ตตฺถ ยตา จรันทา, อตารุชาติญจ ชรณฺจ มารีส
 ขาแต่พระองค์ผู้ทุกข, สมณพราหมณ์เหล่านั้น ประพฤติ เคร่งครัด ในวิธี
 ที่ตนเห็นว่าเป็นเครื่องบริสุทธิ์เหล่านั้น, ได้ข้ามพ้น ชาติแลชราได้บ้างหรือไม่.
 ปุณฺณามิ ตํ ภควา พรุหิ เม ตํ. ขาแต่พระผู้มีพระภาค, ขาพระองค์กราบ
 ทูลถามพระองค์, ขอพระองค์ จงตรัสบอกสอนน แก่ข้าพระองค์เถิด.

พ. ตรัสตอบว่า เย เกจิเม สมณพราหมณา เส, สมณ-
 พราหมณ์ พวกใดพวกหนึ่ง เหล่านี้. ทิฏฐิสฺสุเตนาปิ วทนต์ สุทฺธ,
 ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะความเห็นแลความฟังบ้าง. สัลลพเตนาปิ
 วทนต์ สุทฺธ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะสัลลพบ้าง. อเนกรู-
 ปเน วทนต์ สุทฺธ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะวิธีเป็นอันมาก.
 กิจฺจูปิ เต ตตฺถ ยตา จรันทิ, สมณพราหมณ์ เหล่านี้, แม้ถึงประ-
 พบัติเคร่งครัด ในวิธีเหล่านั้น จริงแท้. นาสฺสึ ชาติชรันติ พรุมิ. เรา
 ตถาคต กล่าวว่ มิได้ข้ามพ้นชาติแลชราไปได้.

น. ทูลถามว่า เย เกจิเม สมณพราหมณา เส, สมณ-
 พราหมณ์ พวกใดพวกหนึ่ง เหล่านี้. ทิฏฐิสฺสุเตนาปิ วทนต์สุทฺธ, ย่อม-
 กล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะความเห็นแลความฟังบ้าง. สัลลพเตนาปิ
 วทนต์ สุทฺธ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะสัลลพบ้าง. อเนกรูปเน

วทันติ สุทธิ, ย่อมกล่าว ความบริสุทธิ์ เพราะวิธีเป็นอันมาก. เตะเจ
มุนี พุริส อโนมตินุณ, ข้าแต่พระมุนี, ถ้าพระองค์ตรัสว่า สมณพราหมณ์
เหล่านั้น ข้ามาก็เลศดั่งห้วงน้ำไม่ได้แล้ว. อถ โก จรหิ เทวมนุสฺสโลก,
อตาริ ชาตัญจ ชรัญจ มาริส, ข้าแต่พระองค์ผู้ณทุกข, เมื่อเป็นเช่นนั้น
ใครเล่า ในเทวโลกหรือมนุษย์โลก, ได้ข้ามพ้น ชาติแลชราไปได้. ปุณฺณ-
มิ ตํ ภควา พุริหิ เมตํ. ข้าแต่พระผู้มีพระภาค, ข้าพระองค์กราบทูลถาม
พระองค์, ขอพระองค์จงตรัสบอกข้อนั้น แก่ข้าพระองค์เถิด.

พ. ตรัสตอบว่า นาค สัพเพสมณพราหมณา เส, ชาติชราย
นิวุตาติ พุริมิ, เราตถาคต มิได้กล่าวว่า สมณพราหมณ์, อันชาติแลชรา ครอบ
งำแล้ว หมดทุกคน. เยสึช ทิณฺฐิ วสุตํ มุตํ วา สัลลพตํ วาปี ปหาย
สัพพ์, อนนกรูปมปี ปหาย สัพพ์, ตัน्हิ ปริณฺญาเย อนาสวา เย,
สมณพราหมณ์เหล่าใด ในโลกนี้, ได้ละอารมณ์ ที่ตนได้เห็นแล้ว ได้ฟังแล้ว,
หรือได้ทราบแล้ว ด้วยจุมูก ล้น กาย, แลได้ละ สัลลพตํ ทงสน, ได้ละวิธี
แม้เป็นอันมากเสีย ทั้งหมด, มากำหนดรู้ค้นหาได้แล้ว, ไม่มีอาสวะเครื่อง
ครองสันดาน. เตะ เว นรา โอนมตินุณตติ พุริมิ. เรา ตถาคต กล่าวว่
สมณพราหมณ์เหล่านั้นแหละ, เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลศดั่งห้วงน้ำได้แล้ว.

น. ทูลว่า เอตานิ นทานิ วโจมเหสิโน, ข้าพระองค์ขอบ
ใจ พระวาจานั้น, ของพระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ เป็นอย่างยิ่ง. สุกิตฺติ
ตํ โคตม นุปริกํ, ข้าแต่พระโคตม. ธรรมอันไม่มีอุปธิพระองค์ได้ทรงแสดง
ขอบแล้ว. เยสึช ทิณฺฐิ ว สุตํมุตํ วา, สัลลพตํวาปี ปหาย สัพพ์,

อเนกรูบัมปี ปหาย สัพพ์, ตัณห์ ปริญญาย อนาสวา เย, สมณพราหมณ์
 เหล่าใด ในโลกนี้, ได้ละอารมณ์ ที่ตนได้เห็นแล้ว ได้ฟังแล้ว, หรือได้ทราบ
 แล้ว ด้วยจุมก ลิน ภาย, แลได้ละสัสสพัต ทังสน, ได้ละวิธแม่เป็นอันมาก
 เสีย ทังหมด, มากำหนดรู้ ตัณหาได้แล้ว, ไม่มีอาสวะเครื่องตองสันดาน.
 อหัมปี เต โอมติณณาคี พรัมมิต. - แม่ข้าพระองค์ ก็กล่าวว่ สมณ-
 พราหมณ์เหล่านั้น, เป็นผู้ข้ามพนักเลสตั้งห้วงน้ำได้แล้ว ด้วยประการฉะนี้แล.

จบฉันทะปัญหาที่ ๗

เหมกะปัญหาที่ ๘

เหมกะ. ทูลว่า เยเม ปุพเพ วิทยากัม, หุริ โคตมศาสนา,
 ในปางก่อน อาจารย์เหล่านั้น หมู่ใด นอกจากศาสนาของพระโคตม, ได้กล่าว
 ยืนยันว่า. อิจจาสิ อิติ ภวิสฺสตี, ได้มีมาแล้วอย่างนั้น ๆ จักมีต่อไป
 อย่างนั้น ๆ. สัพพันตํ อิตฺถํ, คำนั้น ของอาจารย์หมื่นนั้น ล้วนแต่
 กล่าวว่ อย่างนั้น ๆ. สัพพันตํ ตกกวัทธมนํ, คำนั้น ล้วนแต่สำหรับทำ
 ความตรึกให้มาก. นานํ ตตถ อภิรมํ, ข้าพระองค์ ไม่พอใจในคำนั้น
 เลย. ตวญฺจ เม รัมมมกขาหิ, ตัณหานิกฺขมาณํ มุนิ, ข้าแต่พระองค์
 ผู้เป็นมุนี, ขอพระองค์ จงตรัสบอก ธรรมเป็นเครื่องเช่นฆ่าตัณหา แก่ข้า
 พระองค์เถิด. ยํ วิทิตฺวา สโต จรํ, ตเรโลกเก, วิสัจจิกํ. บุคคล ได้
 รู้ธรรมไรเล่า แจ่มแจ้งแล้ว เป็นผู้มั่งคั่ง ประพฤติอยู่ ทุกอิริยาบถ, พึงข้าม

ตัณหา ความอยาก อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้.

พระ. ตรัสว่า อธิ ทิฏฐสุตมุตฺตํ, วิญญาเตสฺส เหมก, ฉันท-
 ราควิโนทน์, นิพฺพทานปทมัจจุตฺตํ, ตุกฺกอนเหมกะ, อรรมชาติคฺคิ พระนิพ-
 พาน, เป็นอรรมไม่เคลือบคลาย, เป็นที่ถ่ายถอนความกำหนัดพอใจ, ในอรรมณ
 ที่รักทั้งหลาย, อันตนได้เห็นแล้ว ได้ฟังแล้ว ได้ทราบแล้ว ด้วยจุมูก ล้น กาย,
 แลได้รู้แล้ว ด้วยใจ ในโลกนี้. เอตทัญญาเย เข สทา, ทิฏฐธัมมภาณินิพ-
 พุตตา, ชนเหล่าใด ตรัสรู้พระนิพพานนั้นแล้ว, เป็นคนมีสติ มีอรรมได้เห็น
 แล้ว ดับกิเลสเสียได้. อุปสันตทา จเต สทา, ตินฺนาลโลกะ วิสัตติกัณฺธิ.
 ชนเหล่านั้นแหละ, เป็นผู้สงบระงับกิเลสแล้ว ทุกเมื่อ, ได้ข้ามพ้นตัณหา
 ความอยาก อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้ ด้วยประการฉะนี้.

จบเหมกะปัญหาคี ๘

โตเทยยะปัญหาคี ๙

โตเทยยะ. ทูลถามว่า ยัสมี กามา น วสันติ, กามารมณทั้ง-
 หลาย ย่อมไม่อยู่ ในสันดานผู้ใด. ตัณหา ยัสส น วิชฺชติ, ตัณหา
 ความอยาก ของผู้ใด ไม่มี. ถลิกถา จ โย ตินฺนโล, อนึ่ง ผู้ใดข้ามพ้น
 ความสงสัยได้แล้ว. วิโมกฺโข ตัสส กิทธิโส. วิโมกข์ ความพ้น ของ
 ผู้นั้น เป็นเช่นไร.

พระ. ตรัสตอบว่า ยัสมี กามา น วสันติ, กามารมณ-
 ทั้งหลาย ย่อมไม่อยู่ ในสันดานผู้ใด ตัณหา ยัสส น วิชฺชติ, ตัณหา

ความอยาก ของผู้ใด ไม่มี. ถลัถา จ โย ตินโน, อนึ่ง ผู้ใดข้าม
พ้นความสงสัยได้แล้ว. วิโมกโข ตัสส นาปโร. วิโมกซ์ ความพ้น
ของผู้นั้น ไม่ยกเป็นอย่างอื่นอีก.

โต. ทูลถามว่า นิราสโส โส อุต อาสสาโน, ผู้^๕นั้น ไม่มี
ความหวัง ทะเยอทะยาน หรือยังหวังอยู่. ปัญญา^๕ณา โส อุต ปัญญักปปี,
ผู้^๕นั้นเป็นคณมีปัญญาแท้ หรือ เป็นแต่กำหนดว่ามีปัญญา. มุนี^๕ อหิ สักก
ยถา วิชัญญี, ข้าแต่พระองค์ผู้คากะวงศ์, ข้าพระองค์จะรู้จักชนผู้เป็นมุนี-
ได้ อย่างไร. ตัมเม วียาจิกข สมันตจักขุ. ข้าแต่พระองค์ ผู้มีพระ
ญาณจักขุเห็นธรรมทุกด้าน, ขอพระองค์จงตรัสบอก^๕ชื่อนั้น แก่ข้าพระองค์
อย่าง^๕นั้น เกิด.

พ. ตรัสตอบว่า นิราสโส โส น จ อาสสาโน, ผู้^๕นั้น มีความ
หวังทะเยอทะยาน ออกเสียจากสันดานแล้ว, เป็นผู้ไม่หวัง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง.
ปัญญา^๕ณา โส น จ ปัญญักปปี, ผู้^๕นั้น เป็นคณมีปัญญาแท้ หาเป็นแต่กำ-
หนดว่ามีปัญญาไม่. เอวัมปิ โตเทยยะ มุนี วิชาน, อภิญจัน กามภเว
อสัตตัตถิ. ดูก่อนโตเทยยะ, ท่านจงรู้จัก ชนผู้เป็นมุนี, ว่าเป็นคนไม่มีกัง-
วล, ไม่ติดข้องอยู่ ในกามแลภพอย่าง^๕นั้นเกิด ด้วยประการฉะ^๕นี้.

จบโตเทยยะปัญหากถี ๘

กัปปะปัญหาคี ๑๐

กัปปะ. ทูลว่า มัชฌิมา สรรพัม ทิฏฐิตัง, โอเม ชาเต มหัพ
 ภเย, ชรามัจจุปรเตตานัง, ทิปปัง ปัพพริหิ มาริส, ข้าแต่พระองค์ผู้
 ขอพระองค์จงตรัสบอก ธรรมเป็นที่พึงของชนอันชราแลมรณะมาถึงรอบข้าง,
 ผู้ตกอยู่ในสงสารตฺตสาคร เมื่อกิเลสเช่นห้วงน้ำเกิดเป็นภัยอันใหญ่, เหมือน
 เกาะอันเป็นที่อาศัย ของชนผู้ตกอยู่ในท่ามกลางสาคร, เมื่อห้วงน้ำ เกิดเป็น
 ภัยอันใหญ่. ตวัณฺณจ เม ทิปปมกฺขาหิ, ยถายทึ นاپริ สียา. ก็ทุกชั้น
 ไม่พึงมีต่อไปอีกได้ อย่างใด, ขอพระองค์จงตรัสบอก ธรรมอันเป็นที่พึง แก่
 ข้าพระองค์ อย่างนั้น เกิด.

พระ. ตรัสว่า มัชฌิมา สรรพัม ทิฏฐิตัง, โอเม ชาเต มหัพภเย,
 ชรามัจจุปรเตตานัง, ทิปปัง ปัพพริหิ กัปป เต, คู่ก่อนกัปปะ, เรา ตถาคต
 จะบอกธรรมอันเป็นที่พึงของชนอันชรา แล มรณะมาถึงรอบข้าง, ผู้ตกอยู่ใน
 สงสารตฺตสาคร, เมื่อกิเลสเช่นห้วงน้ำ เกิดเป็นภัยอันใหญ่, เหมือนเกาะอัน
 เป็นที่อาศัยของชนผู้ตกอยู่ในท่ามกลางสาคร, เมื่อห้วงน้ำ เกิดเป็นภัยอันใหญ่
 แก่ท่าน. อภิญญัน อนาทานัง, เอตํ ทิปปัง อนาปริ, ความไม่กังวล ความไม่
 ถือมนั่นแหละ คือธรรมอันเป็นที่พึง ไม่มีธรรมอื่นอีก. นิพพานัง อิตินิพฺพริหิ,
 ชรามัจจุปริกุขยํ, เราตถาคต กล่าวธรรมนั้น ว่าพระนิพพาน เป็นที่หมดสิ้น
 ไปแห่งชราแลมรณะ เอตทัญญาย เข สตา, ทิฏฐธัมมาภินิพพุตา ชน
 เหล่าใด ได้ตรัสรู้พระนิพพานนั้นแล้ว, เป็นคนมีสติ มีธรรมได้เห็นแล้ว คับ
 กิเลสเสียได้แล้ว. น เต มารวसानุภา, ชนเหล่านั้น เป็นคนไม่ไปสู่อำนาจ

ของมาร. น เต มารัสส บัฏฐกุตติ. ชนเหล่านั้น เป็นคนไม่ดำเนิน ไปในทาง
ของมารเลย ด้วยประการฉะนี้.

จบกัปปะปัญหาคี ๓๐

ชตฺถกณฺณปัญหาคี ๑๑

ช. ทูลว่า สุตวานหิ วีรอกามกามิ, โอฆาติคิ ปุณฺณสมกาม-
มกามิ, ข้าแต่พระองค์ผู้เพียรกล้า, ข้าพระองค์ ได้ยินเกียรติศัพท์ จึงได้มา, เพื่อ
จะกราบทูลถาม พระองค์ผู้มีได้ทรงไกรกามารมณ, ข้าพชนห้วงกิลเลสแล้ว หา
กิลเลสกามมิได้. สันติปทํ พรุหิ สหาชเนตฺต, ข้าแต่พระองค์ผู้พระเนตรเห็น
ธรรมเกิดพร้อมกับความตรัสรู้, ขอพระองค์จงทรงแสดงธรรมชาติอันสงบบ้าง.
ยถาตจฺฉิ ภาควา พรุหิ เมตฺติ, ข้าแต่พระผู้มีพระภาค, ขอพระองค์ จงตรัสบอก
ธรรมนั้น โดยถ่องแท้ แก่ข้าพระองค์เถิด. ภาควา หิ กามเม อภิภุชฺช อิริยติ,
เพราะว่า พระผู้มีพระภาค ทรงผจญ กิลเลสกาม ให้แห่งหายได้. อาทิจฺ โจว
ปฐฺวี เตชฺชิ เตชสา, เหมือนวงอาทิตย์ อันส่องแผ่นดิน ให้แห่งด้วยรัศมี. ปริตฺ-
ตบิณฺณสฺส เม ภฺริบิณฺณโณ อาจิกฺข ฐมฺมํ ยมฺหิ วิชฺฌณฺณํ, ชาติชราย อิท วิป-
ปหานํ. ขอพระองค์ผู้พระปัญญาอันกว้างใหญ่ต้งแผ่นดิน, จงตรัสบอกธรรม
แก่ข้าพระองค์ ผู้มีปัญญาน้อยเถิด, ข้าพระองค์จะพึงรู้ ธรรมไรเล่า อันเป็น
เครื่องละชาติแลชราได้ ในอิตถภาพณ.

พ. ตรัสว่า กาเมสุ วินย เจริ, ท่านจงนำ ความกำหนัด ในกาม
 ทั้งหลายเสียให้สิ้น. เนกขัมมม ทัฏฐุ เขมโต, เห็น ความออกไปจากกาม
 โดยความเกษมเกิด. อุกคหิตํ นิรตํวา, มา เต วิชชิตถ กิญจนํ, สิ่ง
 ท่านได้ยึดถือไว้กต มิได้ยึดถือไว้กต, อย่าได้เป็นเครื่องกังวลมิ แก่ท่าน. ยิ-
 ปุเพพ ตํ วิโสเสหิ, ความกังวลใด ได้มีแล้ว ในปางก่อน คืออดีต, ท่านจง
 ให้ความกังวลนั้น เหือดแห้งเสีย, บัจฉา เต มาหุ กิญจนํ, ความกังวล ใน
 ภายหลัง คืออนาคต อย่าได้มี แก่ท่าน. มัชฌเ เจ โน คเสสสส, ถ้าท่าน
 จักไม่ยึดถือ ความกังวล ในท่ามกลาง คือปัจจุบัน. อุปสันโต จริสสส,
 ท่านจักเป็นคนสงบบำเพ็ญได้เที่ยวอยู่ ทุกอิริยาบถ. สัพพโส นามรูปัส-
 สํ วิตเคธัสส พราหมณ, อาสวาสฺส น วิชฺชนติ เยหิ มัจจุวสฺวเซติ.
 ดูก่อนท่านผู้เป็นพราหมณ์ สัตว์พึงไป สู่อำนาจของมัจจุราช เพราะอาสวะ
 เหล่าใด, อาสวะเหล่านั้น ของชนผู้ปราศจากความกำหนัดในนามแลรูปแล้ว,
 โดยอาการทั้งปวงย่อมไม่มี ด้วยประการฉะนี้แล.

จบขตฺกถณปัญหาคี ๑๓

ภทฺทวาระปัญหาคี ๑๔

ภ. ทูลว่า โอภิกขุหิ ตณฺหจฺฉนํ อเนหํ นนฺทญฺหํ โอฆ-
 ติณฺณํ วิมุตตํ, กัมมปัญฺหํ อภียาเจ สุเมธ, ข้าพระองค์ขออาราธนาพระองค์

ผู้ละอาลัย, ทรงตัดค้นหาเสียได้, มิได้ทรงห่วงไหว เพราะอิฏฐารมณ์และ
อนิฏฐารมณ์, ทรงละความเพติดเพลินเสีย, ได้ข้ามห้วงกิลเลส พันพิเศษจาก
อาสวะแล้ว, ทรงละค้นหาแลทธิภูมิเป็นเครื่องให้ตัวไปต่าง ๆ เสียได้, มีพระ
ปรีชาญาณอันดี, สุตฺวาน นาคัสส อปนมิสฺสสันติ อโศ, นานาชนา ชนป-
เทหิสังคตา, ตว วิรวากย อภิกขมานา, ข้าแต่พระองค์ผู้เพียรกล้า, ชนผู้อยู่
ในชนบทต่าง ๆ มาพร้อมกันแล้ว จากชนบททั้งหลาย, มุ่งหมาย เพื่อจะฟัง
พระวาจา ของพระองค์, ครั้นได้ฟัง เทศนา ของพระองค์ผู้ประเสริฐแล้ว
จักกลับไป จากที่นั่น. เตสํทว สาธุ วียากโรหิ, สาธุ ขอพระองค์จงทรงแก้
ปัญหา แก่ชนเหล่านั้นเถิด. ตถา हि ते วิทิตो เอสธัมโม. เพราะว่า
ธรรมนั้น พระองค์ ได้ทรงทราบแล้วจริงแท้.

พ. ตรัสว่า อาทานัตถ์นี้ วินเขต สัพพ์, หมู่ชนนั้น ฟังนำ
ความอยากอันเป็นเหตุถ่อมเสียให้หมด. อุทฺธํ อโธ ติริยญจาปี มัชฌเ, ใน
ส่วนเบื้องบน คืออนาคต ในส่วนเบื้องต่ำ คืออดีต. ทั้งในส่วนท่ามกลางด้าน
ขวาง คือปัจจุบัน. ยํ ยํ हि โลกัสมี อุปาทิยันติ, เพราะว่าสัตว์ย่อมถ่อมถ่อมสิ่ง
ใด ๆ ในโลก. เตเนว มาโรอันเวติ ชันตุ, มารยอมไปตามสัตว์ เพราะสิ่ง-
นั้น ๆ นั้นแหละ. ตัสมา ปชานํ น อุปาทิเยถ, ภิกขุ สโต กิณจณํ สัพพะโล-
เก, อาทานสัตเต อติเปกขมาโน, ปชํ อิมํ มัจจุเชยเย วิสัตตันติ. เพราะ-
เหตุนี้ ภิกษุเมื่อพิจารณาเห็นหมู่สัตว์นั้น, ผู้ติดข้องอยู่ในวัฏฏะอันเป็นเขต
แดนของมัจจุราช, ว่าติดข้องอยู่ เพราะความถ่อม ถ่อม, พงเป็นผู้มัวสติ อย่า-

ถอมัน สิ่งหนึ่งสิ่งใด, อันเป็นเครื่องกังวล ในโลกทั้งปวง ด้วยประการฉะนี้แล.

จบภทราวาระปัญหาที่ ๓๒

อุทยะปัญหาที่ ๓๓

อ. ทูลว่า ฌายี วิรชมาสินี, กตกิจจํ อนาคตัง, ปารคิ สัพพธัม-
มานิ, อตถิ บัณเฑน อากมํ, ข้าพระองค์มีความประสงค์ ด้วยปัญหา, จึงได้
มาเฝ้า พระองค์ผู้ทรงนั่งบำเพ็ญฌาน, มีพระสันดาน อันปราศจากกิเลสขุติ,
มีกิจที่ควรทำได้ทรงทำเสร็จแล้ว หาอาสวะกิเลสมิได้ ทรงบรรลุดังนี้แห่ง
ธรรมทั้งปวง, อัญญาวิโมกข์ สัมพริหิ, อวิชชาเย ปภทนี, ขอพระองค์
จงทรงแสดงธรรม สำหรับทำลายอวิชชา เป็นเครื่องพ้นกิเลสด้วยปัญญา
อันรู้ทั่วถึง.

พ. ตรัสว่า ปหานิ กามฉันทานิ, โทมนัสสาน จุกมํ, ถีนัสส
จ ปนุทนํ, กุกกุกุจจันนิ นีवारณํ, อุเปกขาสติสสุทฺธํ, ธัมมตักกปุเรชวิ,
อัญญาวิโมกข์ สัมพริหิ, อวิชชาเย ปภทนี, เรา ตถาคต ย่อมกล่าว ธรรม
สำหรับละกามฉันท์ แลโทมนัสทั้งสอง, แลเป็นเหตุถ้อยถอนความกังวล, แลเป็น
เครื่องห้ามกั้น ความรำคาญทั้งปวง, มีอุเบกขากับสติเป็นธรรมชาติอันบริสุทธิ์,
มีความตรึงกอบด้วยธรรมแล่นไปในเบื้องหน้า, ว่าเป็นธรรมสำหรับทำลาย
อวิชชา เป็นเครื่องพ้นกิเลสด้วยปัญญาอันรู้ทั่วถึง.

อ. ทูลถามว่า ก็สุสัญโญชโน โลโก, โลก คือหมู่สัตว์ มีอะไรเป็น

เครื่องผูกไว้ ก็ สุตัสส วิจาร์ณ, อะไรเป็นเครื่องสัญญาไป ของโลกนั้น.
ก็ สุตัสส วิปฺปหาเนน นิพฺพานํ อตี วุจฺจติ, ที่ท่านกล่าวกันว่า นิพพาน
เพราะละอะไรเสียได้.

พ. ตรัสตอบว่า นันทิสัลโลชโน โลโก, โลกคือหมู่สัตว์ มี
นันทิ ความเพลิน เป็นเครื่องผูกไว้. วิตักกัสส วิจาร์ณา, ความตรึก เป็น
เครื่องสัญญาไป ของโลกนั้น. ตัณฺหาเย วิปฺปหาเนน นิพฺพานํ อตี วุจฺจติ,
ที่ท่านกล่าวกันว่า นิพพาน เพราะละตัณหาเสียได้.

อ. ทูลถามว่า ถัสส ตัสส จรโต วิญฺญาณํ อปรุชฺชติ, เมื่อบุค-
คลประพฤติ มีสติอย่างไร, วิญญานอันสหระคตด้วยสังขาร ๓ มีบุญญาภิสัง-
ขารเป็นต้น จึงจะดับ. ภควันตํ ปุณฺณมาคัมมํหา, ข้าพระองค์ทั้งหลาย ได้มา
เฝ้า เพื่อจะกราบทูลถาม พระผู้มีพระภาคเจ้า. ตํ สุนฺณม วโจ ทว, ขอข้า-
พระองค์ทั้งหลายจงได้ฟังพระวาจา ของพระองค์นั้นเถิด.

พ. ตรัสตอบว่า อัจฉัตตัญฺจ พหิทฺธา จ, เวทนํ นานินฺน-
ทโต, เมื่อบุคคลไม่เพิลิตเพลินเวทนาทั้งภายใน แลภายนอกยิ่งนัก เหวส-
ตัสส จรโต, วิญฺญาณํ อปรุชฺชติ. ประพฤติมีสติอยู่อย่างนี้ วิญญาน
อันสหระคตด้วยสังขาร ๓ จึงจะดับ ด้วยประการฉะนี้.

จบอุททะบายปัญหาที่ ๓๓

โปสาละบัญญัติ ๑๔

โปสาละ. ทูลถามว่า โย อตฺถิ อาทิสฺสตี, พระองค์ใด ทรงแสดง
จาริตที่เป็นอดีต. อเนโซ ฉินฺนสํสโย, มิได้ทรงห่วงไหว เพราะโลกธรรมทั้ง
แปด, ทรงตัดความสงสัยได้แล้ว, ปารกุ สัพพชัมมานิ, ทรงบรรลุถึงฝั่งแห่งธรรม
ทั้งปวง, อตฺถิ ปญฺเฬน อาคมิ, ข้าพระองค์มีความต้องการ ด้วยปัญหา, จึง
ได้มาเฝ้า พระองค์นั้น วิภูตรูปสัณณิสฺส, สัพพกายปฺปหายิโน, อัมมัต-
ตัมมจ พหิทฺธา จ, นตฺถิ กิลฺลจิตฺติ ปัสสโต, ฌานํ สักกานุปฺปญฺจามิ, ข้าแต่
พระองค์ผู้คากยวงศ์, ข้าพระองค์ขอกราบทูลถามถึงญาณ, ของบุคคลผู้มีความ
กำหนดหมายในรูปแจ้งชัด คือได้บรรลุรูปสมาบัติ ละรูปารมณทั้งหมดได้แล้ว,
คือล่องรูปฌานขึ้นไป, เห็นอยู่ทั้งภายในแลภายนอก ว่าไม่มีอะไร ๆ, คือได้
บรรลุอาภิกญฺญายตนะฌาน. กถํ เนยฺโย ตถาวิโร, บุคคลเช่นนั้น จะควร
แนะนำอย่างไร ต่อไป.

พ. ตรัสตอบว่า วิญฺญานัญฺฐิ ติโย สัพพา, อภิชานํ ตถาคโต,
ตถาคตรู้จักภูมิ เป็นที่ตั้งแห่งวิญฺญานทั้งหมด. ตัญฺฐันตเมณํ ชานาติ, วิมุต-
ติํ ตปฺปปรายณิ, ทราบบุคคลนั้น ผู้ยังตั้งอยู่ ในโลกนี้, แต่มีอหยาตัยน้อมไป
แล้ว ในอาภิกญฺญายตนะภพ, มีภพนั้นเป็นที่ไปในเบื้องหน้า. อาภิกญฺญ-
ญาสํภวํ ญัตฺวา, นันทิสัญญโยชนํ อิติ, บุคคลนั้น มารู้ ฌานอันเป็น
เหตุให้เกิดในอาภิกญฺญายตนะภพ ว่าลวงมึนนี้ ความเพลน เป็นเครื่อง
ผูก. เอวเมตํ อภิกญฺญา, ตโต ตตฺถ วิปัสสตี, ครนฺรูธรรมนํ อย่างนี้แล้ว
ลำดับนั้น ย่อมเห็น สหชาติธรรม, คือธรรมที่เกิดพร้อมกับฌานนั้น, แจ่มแจ้ง

ด้วยวิบัติสนา ในอาภินิหารนิยายตนมานานนั้น. เอต ญาณ ตถิ ตัสส,
พราหมณัสส วุสุมโตติ. ความเห็นแจ่มแจ้งนั้นเป็นญาณ อันต้องแท้
ของบุคคลนั้น ผู้เป็นชีนาสวพราหมณ มีพรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว ด้วยประ-
การณแล.

ไปสาละปัญหาที ๓๔

โมฆราชปัญหาที ๑๕

โมฆราช. ทูลถามว่า ทว่าหิ สักก อปฺปจฺฉิสฺส ข้าแต่พระองค์ผู้
ศากยะวงศ์ ข้าพระองค์ ได้กราบทูลถามถึงสองครั้งแล้ว. น เม พยาภาสี จัก-
ขุมมา, พระองค์ผู้มพระญาณจักขุ หาได้ทรงพยากรณ์ แก่ข้าพระองค์ไม่. ยาว-
ตติยัญจ เทวสี, พยาภโรตติ เม สุต, ข้าแต่พระองค์ผู้เทพฤษี. ข้าพระองค์ได้
ยินมาว่า ถ้ามีผู้กราบทูลถาม ถึงครั้งที่สามแล้ว พระองค์ย่อมทรงพยากรณ์.
อโย โลโก ปโร โลโก พรหมโลโก สเทวโก, โลกนี้ โลกอื่น พรหมโลก
กับทั้งเทวโลก. ทิฏฐินฺเต นาภิชานาติ, โคตมัสส ยสฺสสโน. ย่อมไม่ทราบ
ทิฏฐิ ความเห็น ของพระองค์ ผู้โคตม, ทรงบริบูรณ์ด้วยเกียรติคุณ บริวาร ยศ
เอวอภิกกัณฺททสฺสาวี, อตถิ บัญเณ อากมฺ, ข้าพระองค์มีความประสงค์
ด้วยปัญหา, จึงได้มาเฝ้า พระองค์ผู้ทรงเห็นธรรมอันประเสริฐอย่างนี้ กถิ-
โลกิ อเวชนกตฺ, มัจจุราชา น ปัสสตี, ข้าพระองค์พิจารณาเห็น โลก
อย่างไร มัจจุราช ความตาย จึงจะไม่ได้เห็น.

พ. ตรัสตอบว่า สุญญโต โลกั อเวกขัสสุ, โมฆราช สทา สโต
 อตตานุกิณฺฐิ อุหัจจ, คู่ก่อนโมฆราช ท่านจงเป็นคนมีสติ ถอนอตตานุกิณฺฐิ
 ความตามเห็นว่าเป็นตัวตน ออกเสีย, พิจารณาเห็นโลก โดยความเป็นของสูญ
 คือว่างเปล่า จากเที่ยง สุข ตัวตนทุกเมื่อเกิด. เอว มัจจุตฺตโร ลียา ท่าน
 จะพึงข้ามพ้นมัจจุราชเสียได้ ด้วยข้อปฏิบัติอย่างนี้. เอว โลกั อเวกขันตํ,
 มัจจุราชา น ปัสสตีติ. พระยามัจจุราชจะไม่แลเห็น ท่าน ผู้พิจารณาเห็นโลก
 โดยอาการอย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้แล.

จบโมฆราชปัญหาคี ๑๕

ปึงคิยปัญหาคี ๑๖

ปึงคิยะ. ทูลว่า ชินฺโนหัมสมิ อพโล วิวัณโณ, ข้าพระองค์
 เป็นคนชราแล้ว, ไม่มีกำลัง ปราศจากผิวพรรณอันผุดผ่อง. เนตฺตา น สุทฺธา-
 สวณํ น ฌาสฺ, ในตาทั้งสอง ก็ไม่กระจ่าง พังอะไร ก็ไม่สะดวก. มาหัมปนัส-
 สํ โมมุโห อันตราย, ขอข้าพระองค์ อย่าได้เป็นคนหลงใหล พินาศเสีย ใน
 ระหว่างเลย. อาจิกฺข ชัมมํ ยมํ วิชฺฌณํ, ขาดิขราย อิท วิปฺปหานํ. ข้า-
 พระองค์ จะพึงรู้ธรรมใด อันเป็นเครื่องละชาติแลชราเสียได้ ในชาตินี้ ขอพระ
 องค์จงตรัสบอก ธรรมนั้น แก่ข้าพระองค์ เกิด.

พ. ตรัสว่า ทิสฺวาน รูเปสุ วิหังญฺมานเ, รูปํ ปันติ รูเปสุ ชนา
 ปมัตตา, ท่านได้เห็นหมู่ชน ผู้ลำบากอยู่เพราะรูป ว่าชนผู้ประมาทแล้ว ย่อม

เดือดร้อนเพราะรูป ดังนี้. ตัสมา ตูว ปิงคิย อปฺปมัตโต, ชหฺสฺสรูบฺง อปฺ-
นํภวาย, ตูกฺกอนปิงคิยะ, เพราะเหตุนี้ ท่านจึงเป็นคนไม่ประมาท ละรูปเสีย,
เพื่อจะได้ไม่เกิดอีก ต่อไป.

ป. ทูลว่า ทิสา จตฺสโร วิทิสาจตฺสโร, ทิศใหญ่ ๔ ทิศน้อย
๔, อุทฺธํ อโร ทส ทิสา อิมาย, ทิศบน ๑ ทิศล่าง ๑ เป็น ๑๐ ทิศเหล่านี้,
น ตฺยํ อทฺธิ อสุตามุตฺวา, อโธ อวิณฺณาคํ กิณฺณํ นมฺมตฺถิโลก, ^๕
อะไร ๆ ในโลก ที่พระองค์ไม่ได้ทรงเห็น หรือไม่ได้ทรงฟัง, แลไม่ได้ทรง
ทราบ ด้วยทวารทั้ง ๓ หรือไม่ได้ทรงรู้สึก ด้วยพระทัย ไม่มีเลย. อาจิกฺข ฐมฺ-
มํ ยมํ วิชฺฌณฺ, ชาติชราย อธิ วิปฺปหานํ, ข้าพระองค์จะพึงรู้ธรรมใด
อันเป็นเครื่องละชาติแลชราเสียได้ ในชาตินี้, ขอพระองค์จงตรัสบอก ธรรม
นั้นแก่ข้าพระองค์ เกิด.

พ. ตรัสว่า ตณฺหารบฺบิเน มนุเช เปกฺขมาโน, สันตปาชาเต-
ชรสา ปเรเต, เมื่อท่านพิจารณาเห็น หมู่มนุษย์อันความอยากครอบงำแล้ว,
มีความเดือดร้อนเกิดแล้ว, อันชราถึงรอบข้างแล้ว ตัสมา ตูว ปิงคิย อปฺป-
มัตโต, ชหฺสฺส ตณฺหิ อปฺนํภวายาติ. ตูกฺกอนปิงคิยะ, เพราะเหตุนี้ ท่าน
จึงเป็นคนไม่ประมาท ละความอยากเสีย, เพื่อจะได้ไม่เกิดอีก ต่อไป
ด้วยประการฉะนี้.

จบปิงคิยะปัญหาคี ๑๖

จบโสฬสปัญหา

ปฺราเภทสูตร

ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย

สุตตนิบาต

ทูลถาม กถาสี, ผู้ปฏิบัติมีปกติเห็นอย่างไร. กถาสีโล, มีศีล
อย่างไร. อุปสันโตติ วุจฺจติ, อันพระองค์ย่อมตรัสว่าเป็นอุปสันตบุคคลผู้
สงบบระงับ. ตมเม โคตม ปพฺรหฺมิ ปุจฺฉิโต อุตฺตมํ นรํ, ข้าแต่พระโคตม,
ขอพระองค์ อันข้าพระองค์ได้กราบทูลถามพระองค์ผู้อุตมทร โปรตตรัสตอบข้อ
นั้นแก่ข้าพระองค์เถิด.

ตรัสตอบ ๑. วิตฺตณฺโห ปฺราเภทา, ก่อนแต่กายแตกทำลาย
อุปสันตบุคคล เป็นผู้ปราศจากความอยาก. ปุพฺพมนุทมนิสฺสึโต, ไม่อาศัย
ส่วนที่สุดคือกาลก่อน คืออดีต. เวมฺชเณ นุสํเชยุโย, ไม่ถึงความนับว่า
เป็นผู้ติดอยู่ในท่ามกลาง คือปัจจุบัน. ตสฺส นตฺถิ ปุเรกฺขตํ, ความทำใน
เบื้องหน้า คืออนาคต ของอุปสันตบุคคลนั้นไม่มี.

๒. อกฺโกธโน, มีปกติไม่โกรธ. อสนฺทาสี, มีปกติไม่สะดุ้งหวาด
อวิกฺขัลลํ, มีปกติไม่ขุ่นข้อง. อกุกฺกุโ, ไม่มีความรำคาญ. มนฺตาภาณํ, มี
ปกติพูดด้วยปัญญา. อนนฺทโร, ไม่พุ้งชาน. ส เว วาจาโย มุนิ, อุปสันต-
บุคคลนั้นแหละ เป็นมุนี มีวาจาอันดีรวมแล้ว.

๓. นีราสฺสตี อนาคเต, มีปกติไม่มีความเกี่ยวเกาะ ในอารมณ์
ที่เป็นอนาคต. อตฺถํ นานุ โสจฺติ, ไม่เศร้าก่ำครวญถึงอารมณ์ที่เป็นอดีต. วิเวก-
ทสฺสี ผสฺเสสฺสุ, มีปกติเห็นวิเวกเงิบสงัด เปล่าว่าง ในผัสสะทั้งหลาย. ทิณฺ-

ฐิสฺส จ น นิยุยติ, และอันกิเลสย่อมนำไปไม่ได้เพราะทิวฐิทั้งปวง.

๔. ปฏิลีโน, เป็นผู้ตกกลับ. อกุหโก, เป็นผู้ไม่อำพราง. อปี
หาลุ, มีปกติไม่ทะเยอทะยาน. อมจฺฉริ, มีปกติไม่ตระหนี่. อปฺปคหฺโก,
ไม่คะนอง. อเชกฺขโน, อันบัณฑิตไม่เกลียดชัง. เปสฺสเยเย จ โน ยุ-
โต, และไม่ประกอบในความเป็นผู้ส่อเสียด.

๕. สาคิเยสฺส อนสฺสาวิ, มีปกติจิตไม่ไหลซาบไป ในเบญจกาม-
คุณเป็นที่ยินดี. อติมานे จ โน ยุโต, และไม่ประกอบในการดูหมิ่นท่าน.
สโณห จ, และเป็นผู้ละเอียด. ปฏิภาณวา, มีปฏิภาณ. น สหฺโร,
เป็นผู้ไม่เชื่อผู้อื่น. น วิรชฺชติ, ย่อมไม่เบือนหน้า.

๖. ลาภกมฺยา น สิกฺขติ, ย่อมไม่ศึกษาเพราะอยากจะได้ลาภ.
อลาเภ จ น กุปฺปติ, และย่อมไม่โกรธ เพราะไม่ได้ลาภ. อวิรุทฺโธ จ,
และเป็นผู้ไม่ยินร้าย. ตณฺหาเย รเส จ นานุกิจฺฉติ, และย่อมไม่ตามกำ-
หนดในรสด้วยตัณหา.

๗. อูปेกฺขโก สทา สโต, เป็นผู้เพิกเฉยมีสติ ทุกเมื่อ. น โล-
เก มนฺยเต สมํ, ย่อมไม่ถือตัวว่าเสมอกับผู้อื่นในโลก. น วิเสสี, ไม่ถือ
ตัวว่าวิเศษกว่าผู้อื่น. น นีเจยฺโย, ไม่ถ่อมตัวว่าต่ำกว่าผู้อื่น. ตสฺส โน
สนฺตฺตฺตฺสหา, กิเลสอันทำให้มัวมีคฤจัตถ์ของอุปสันตบุคคณัน ย่อมไม่มี.

๘. ยสฺส นิสฺสยตา นตฺถิ, ความเป็นผู้อาศัยด้วยตนหานิสฺสย และทิสฺสนิสฺสย ของผู้ใดไม่มี. ฌตฺวา ธมฺมํ อนิสฺสโร, ผู้ใดรู้ธรรมแล้ว เป็นผู้ไม่อาศัย, ภวาย วิภวาย จ ตณฺหา ยสฺส น วิชฺชติ, ความอยาก เพื่อความมีและเพื่อความไม่มี ของผู้ใดย่อมไม่มี.

๙. ตํ พุริ อุตฺตมโณ, เราย่อมกล่าวผู้นั้นว่า เป็นอุปสันต-บุคคล. กาเมสุ อนเปกฺขินิ, ผู้ไม่มีความเพ่งในกามทั้งหลาย. ฌนฺตา ตสฺส น วิชฺชนติ, ก็เลศเป็นเครื่องผูกมัด ของอุปสันตบุคคลนั้นย่อมไม่มี. อตาริ โส วิสตุฏฺฐิ, อุปสันตบุคคลนั้นได้ข้ามพ้น ก็เลศเป็นเครื่องขังอยู่ ในโลก เสียได้.

๑๐. น ตสฺส ปุตุตา ปสโว เขตฺตํ วตฺถุญฺจ วิชฺชติ, บุตรและธิดากิต ปรุสฺสํ ตวฺชองฺเลยงกิต ฌนํ กิต ฌยูกิต ของอุปสันตบุคคลนั้นย่อมไม่มี. อตฺตํ วาปี นีรุตฺตํ วา น ตสฺมํ อุตฺพลพฺภติ, แม้สิ่งทั้งหลายใดกิต มิได้ถือไว้กิต อันใคร ๆ ย่อมหาไม่ได้ในอุปสันตบุคคลนั้น.

๑๑. เยน วชฺชํ ปุณฺณชฺชา อโธ สมณพฺราหฺมณา, ปุณฺณและสมณพฺราหฺมณ พึงยกวาที่อุปสันตบุคคลนั้น เพราะเหตุใด. ตํ ตสฺส อปฺเรกฺขติ, เหตุนี้ อันอุปสันตบุคคลนั้นไม่ทำในเบื่องหน้า. ตสฺมา วา เทสุ เนชติ, เพราะฉะนั้น อุปสันตบุคคลนั้นย่อมไม่ทวนใจ เพราะวาที่ทั้งหลาย.

๑๒. วิตเคโร, ผู้ปราศจากความกำหนัดแล้ว. อมจุนริ, มีปกติไม่ตระหนี่. น โอสเสสุวทเต มุนิ, เป็นมุนิ ย่อมไม่พุดยกตน ในคนชั้นสูง. น สเมสุ, ย่อมไม่พุดยกตนในคนชั้นเสมอกัน. น โอเมสุ, ย่อมไม่พุดยกตน ในคนชั้นต่ำ. กปุปนุเนติ อกปุปิโย, เป็นผู้ไม่มีกิเลสเป็นเหตุให้ดำริไปต่าง ๆ ย่อมไม่ถึงความดำริ ด้วยอำนาจตัณหาและทิฏฐิ.

๑๓. ยสฺส โลเก สกํ นตฺถิ, ความถือว่าของเราในโลก ย่อมไม่มี แก่ผู้ใด. อสตา จ น โสจติ, อนึ่งผู้ใด ย่อมไม่เศร้าโศก เพราะสัตว์สังขารไม่มีอยู่. ฐมฺเมสุ จ น กจฺจติ, และผู้ใดย่อมไม่ถึงอคติ ในธรรมทั้งหลาย. ส เว สนฺโตติ วุจฺจติ, ผู้นั้นแหละ เราຍ่อมกล่าวว่าเป็นสันตบุคคลผู้สงบแล้ว ดังนี้แล.

(จบปุราเภทสูตรแปลท่าน^๕)

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรปาฐะ

(หัตถะ มหายัง ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรปาฐะ ภาณามะ เส)

เทวเม ภิกขเว อันตา, คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย, ที่สุดแห่งการกระทำสองอย่างเหล่านี้, มีอยู่, บัพพะชิตะนะนะ เสวิตัพพา, เป็นสิ่งที่บรรพชิตไม่ควรช้องแวงเลย. โย จายัง กามะสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค, นี้ คือการประกอบตนพัวพันอยู่ด้วยความใคร่ ในกามทั้งหลาย, หิโน, เป็นของต่ำทราม, คัมโม, เป็นของชาวบ้าน, โปถุชชะนิโก, เป็นของคนชั้นปฤชณ, อะนะริโย, ไม่ใช่ข้อปฏิบัติของพระอริยเจ้า, อนัตถะสัจฉิโก, ไม่ประกอบด้วยประโยชน์เลย, น้อย่างหนึ่ง. โย จายัง อัตตะกิลมะถานุโยโค, อีกอย่างหนึ่ง, คือการประกอบกรรมทานตนให้ลำบาก, ทุกโข, เป็นสิ่งนำมาซึ่งทุกข์, อะนะริโย, ไม่ใช่ข้อปฏิบัติของพระอริยเจ้า, อนัตถะสัจฉิโก, ไม่ประกอบด้วยประโยชน์เลย.

เอเต เต ภิกขเว อุโก อันเต อะนุปะกัมมะมัจฉิมา ปะฏิปะทา, คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย, ข้อปฏิบัติเป็นทางสายกลาง ไม่เข้าไปหาที่สุดแห่งการกระทำสองอย่างนั้น, มีอยู่, ตะถาคะเตนะ อภิสัมพุทธา, เป็นข้อปฏิบัติที่ตถาคตได้ตรัสรู้เฉพาะแล้ว, จักขุกะระณั, เป็นเครื่องกระทำให้เกิดจักขุ, ญาณะกะระณั, เป็นเครื่องกระทำให้เกิดญาณ, อุปะสะมาเย, เพื่อความสงบ, อะภิญญาเย, เพื่อความรู้ยิ่ง, สัมโพชาเย, เพื่อความรู้พร้อม, นิพพานายะ สังวัตตะติ, เป็นไปเพื่อนิพพาน.

กะตะมา จะ สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ? ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ข้อปฏิบัติเป็นทางสายกลางนั้น เป็นอย่างไรเล่า ? อะยะเมวะ อะริโย อัญญังคิโก มัคโค, ข้อปฏิบัติเป็นทางสายกลางนั้น คือข้อปฏิบัติเป็นหนทางอันประเสริฐ ประกอบด้วยองค์แปดประการ ^๕นี้เอง, เสยยะถิทัง, ได้แก่งเล้าน ^๕ คือ - สัมมาทิฏฐิ, ความเห็นชอบ, สัมมาสังกัปปो, ความดำริชอบ, สัมมาวาจา, การพูดจาชอบ, สัมมากัมมันโต, การทำกรงานชอบ, สัมมาอาชีโว, การเลี้ยงชีวิตชอบ, สัมมาวายาโม, ความพากเพียรชอบ, สัมมาสะติ, ความระลึกชอบ, สัมมาสมาธิ, ความตั้งใจมั่นชอบ.

อะยัง โข สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ^๕นี้แล คือข้อปฏิบัติเป็นทางสายกลาง, ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทฺธา, เป็นข้อปฏิบัติที่ตถาคตได้ตรัสรู้เฉพาะแล้ว, จักขุกะระณิ, เป็นเครื่องกระทำให้เกิดจักขุ, ญาณะกะระณิ, เป็นเครื่องกระทำให้เกิดญาณ, อุปะสะมาเย, เพื่อความสงบ, อะภิญญาเย, เพื่อความรู้ยิ่ง, สัมโพธายะ, เพื่อความรู้พร้อม, นิพพานายะ สังวัตตะติ, เป็นไปเพื่อนิพพาน.

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขัง อะริยะสัจจัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, กอริยสัจ คือ ทุกขัง, มชฺฌิมา, ชาติปิ ทุกขา, คือความเกิดก็เป็นทุกข์, ชะราปิ ทุกขา, ความแก่ก็เป็นทุกข์, มะระณัมปิ ทุกขัง, ความตายก็เป็นทุกข์, โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสาปิ ทุกขา, ความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้น

ใจ ก็เป็นทุกข์, อปปิเยหิสัมปะโยโค ทุกโข, ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่
รักที่พอใจก็เป็นทุกข์, ปิเยหิ วิปะโยโค ทุกโข, ความพลัดพรากจากสิ่ง
เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นทุกข์, ยัมปิจัจจะ นะ ละภะติตัมปิ ทุกขัง, มีความ
ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น นั่นก็เป็นทุกข์, สังขิตเตนะ ปญฺจุปาทานักขัน-
ธา ทุกขา, ว่าโดยย่อ อุปาทานขันธทั้งห้า เป็นตัวทุกข์.

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะสมุทะโยอะริยะสัจจัง, ตู
ก่อนภิกษุทั้งหลาย. ก็ริยสัจคือเหตุให้เกิดทุกข์นั้น, มีอยู่, ยายัง ตัณหา;
นั่นคือตัณหา, โปโนพพะวิกา, อันเป็นเครื่องทำให้เกิดอีก, นั่นทีราคะ
สะหะคะตา, อันประกอบอยู่ด้วยความกำหนัดด้วยอำนาจความเพลิน,
ตัตฺถะ ตัตฺถาภินันฺทินิ, เป็นเครื่องให้เพลินอย่างยิ่งในอารมณ์นั้น ๆ, เสย-
ยะถิทัง, ได้แก่อัตถาเหล่านี้ คือ :- กามะตัณหา, ตัณหาในกาม, ภา-
วะตัณหา, ตัณหาในความมีความเป็น, วิภะวะตัณหา, ตัณหาในความ
ไม่มีไม่เป็น.

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรธะอะริยะสัจจัง, ตูก่อน
ภิกษุทั้งหลาย, ก็ริยสัจ คือความดับไม่เหลือแห่งทุกข์นั้น, มีอยู่, โย ตัสสา
เยวะ ตัณฺหาเยอะเสสสะวิราคะนิโรธะ, นั่นคือความดับสนิทเพราะจางไปโดย
ไม่มีเหลือของตัณหานั้น นั่นเอง, จาโค, เป็นความสลัดทิ้ง, ปะณินิสัสส-
โค, เป็นความสลัดคืน, มุตติ, เป็นความปล่อย, อะนาละโย, เป็น
ความทำให้ไม่ไหม้ที่อาศัย ซึ่งตัณหานั้น.

อิหัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรธะคามินีปะฏิปะทา อะริ-
 ยะสัจจัง, ^๕ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย, ก็อริยสัจคือข้อปฏิบัติที่ทำสัตว์ให้ถึงความ
 ตับไม่เหลือ ^๕แห่งทุกขณ, มีอยู่, อะยะเมวะ อะริโย อัญจันคิโก มัคโค,
^{๕๔}ข้อปฏิบัติเป็นหนทางอันประเสริฐ ประกอบด้วยองค์แปดประการ, เสข-
 ยะถิหัง, ได้แก่สิ่งเหล่านี้ คือ- สัมมาทิฏฐิ, ความเห็นชอบ, สัมมาสัง-
 กัปป, ความดำริชอบ, สัมมาวาจา, การพูดจาชอบ, สัมมากัมมันโต,
 การทำกรงานชอบ, สัมมาอาชีโว, การเลี้ยงชีวิตชอบ, สัมมาวายาโม,
 ความพากเพียรชอบ, สัมมาสะติ, ความระลึกชอบ, สัมมาสมาธิ,
 ความตั้งใจมั่นชอบ.

อิหัง ทุกขัง อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว, ปุพเพ อะนะนุสสุ-
 เตสุ รัมเมสุ, จักขุ อุตะปาติ, ญาณัง อุตะปาติ, ปัญญา อุตะปาติ, วิช-
 ชา อุตะปาติ, อาโลโก อุตะปาติ, ^๕ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย, จักขุเกิดขึ้นแล้ว
 แก่เรา, ญาณเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ปัญญาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, วิชชาเกิดขึ้นแล้ว
 แก่เรา แสงสว่างเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ในธรรมที่เราไม่เคยฟังมาแต่ก่อน, ว่า
 อริยสัจคือทุกข^๕ เป็นอย่าง^๕นี้ อย่าง^๕นี้ ดังนั้น, ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะ-
 สัจจังปะริญญะยันติ, ว่า ^๕ก็อริยสัจคือทุกข^๕นั้นแล เป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้
 ดังนั้น, ตั้ง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจังปะริญญาตันติ, ว่า ^๕ก็อริยสัจ
 คือทุกข^๕นั้นแล เรากำหนดรู้ได้แล้ว ดังนั้น.

อิหัง ทุกขะสมุทะโย อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว, ปุพเพ อะ

นมนุสสุเตสฺส ฐัมเมสฺส, จักขุ อุตตะปาที, ญาณัง อุตตะปาที, บัญญา
 อุตตะปาที, วิชา อุตตะปาที, อาโลโก อุตตะปาที, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย,
 จักขุเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ญาณเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, บัญญาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา,
 วิชาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, แสงสว่างเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ในธรรมที่เราไม่เคยฟัง
 มาแต่ก่อน, ว่าอริยสัจคือเหตุให้เกิดทุกข์เป็นอย่างน้อยอย่างนี้ ดังนี้, ตั้ง โข
 ประนีทั้ง ทุกขะสมุทเทโย อริยะะสัจจัง ปะหาตัพพันติ, ว่า ก็อริยสัจคือ
 เหตุให้เกิดทุกข์นั้นแล เป็นสิ่งที่ควรละเสีย ดังนี้, ตั้ง โข ประนีทั้ง ทุกขะ-
 สมุทเทโย อริยะะสัจจัง ปะหีนันติ, ว่า ก็อริยะะสัจคือเหตุให้เกิดทุกข์
 นั้นแล เราละได้แล้ว ดังนี้.

อิทัง ทุกขะนิโรโธ อริยะะสัจจันติ เม ภิกขะเว, ปุพเพ อะ-
 นมนุสสุเตสฺส ฐัมเมสฺส, จักขุ อุตตะปาที, ญาณัง อุตตะปาที, บัญญา
 อุตตะปาที, วิชา อุตตะปาที, อาโลโก อุตตะปาที, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย,
 จักขุเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ญาณเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, บัญญาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา,
 วิชาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, แสงสว่างเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ในธรรมที่เราไม่เคย
 ฟังมาแต่ก่อน, ว่าอริยสัจคือความดับไม่เหลือแห่งทุกข์เป็นอย่างน้อยอย่างนี้ ดัง
 นี้, ตั้ง โข ประนีทั้งทุกขะนิโรโธ อริยะะสัจจัง สัจฉิกาทัพพันติ, ว่า
 ก็อริยสัจคือความดับไม่เหลือแห่งทุกข์นั้นแล เป็นสิ่งที่ควรทำให้แจ้งดังนี้.
 ตั้ง โข ประนีทั้ง ทุกขะนิโรโธ อริยะะสัจจัง สัจฉิกะตันติ, ว่า ก็อริยสัจ
 คือความดับไม่เหลือแห่งทุกข์นั้นแล เราทำให้แจ้งได้แล้ว ดังนี้.

อิทัม ทุกขะนิโรธะคามินีปะฏิปะทา อะริยะสัจจันติเม ภิก-
 ขะเว, ปุพเพ อะนนะนุสสุเตสุ ฐัมเมสุ, จักขุ อุทะปาที, ญาณัง อุทะ-
 ปาที, ปัญญา อุทะปาที, วิชชา อุทะปาที, อาโลโก อุทะปาที, ตุก่อน
 ภิกขุทั้งหลาย, จักขุเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ญาณเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ปัญญาเกิด
 ขึ้นแล้วแก่เรา, วิชชาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, แสงสว่างเกิดขึ้นแล้วแก่เรา, ใน
 ธรรมที่เราไม่เคยฟังมาแต่ก่อน, ว่าอริยสัจคือข้อปฏิบัติที่ทำสัตว์ให้ถึงความ
 ดับไม่เหลือแห่งทุกข์เป็นอย่างน้อยอย่างนี้ ดังนี้, ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโร-
 ธะคามินีปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาเวตัพพันติ, ว่า ก็อริยสัจคือข้อปฏิบัติ
 ที่ทำสัตว์ให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์นั้นแล เป็นสิ่งที่ควรทำให้เกิดมี
 ดังนี้, ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธะคามินีปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง
 ภาวิตันติ, ว่า ก็อริยสัจคือข้อปฏิบัติที่ทำสัตว์ให้ถึงความดับไม่เหลือแห่ง
 ทุกข์นั้นแล เราทำให้เกิดมีได้แล้ว ดังนี้.

ยาวะกัณเฑาะ เม ภิกขะเว, อิมesu จะตุสุ อะริยะสัจเจสุ,
 เอวันติปะริวัณ्हัง ทวาหะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง นะ สุวิ-
 สุตธัง อะโหสิ, ตุก่อนภิกขุทั้งหลาย, ปัญญาเครื่องรู้เห็นตามที่เป็นจริง,
 มีปรีชาตาม มีอาการสืบสอง เช่นนั้น, ในอริยสัจทั้งสี่เหล่านี้ ยังไม่เป็น
 ของบริสุทธิ์หมดจดด้วยดีแก่เรา อยู่เพียงใด, เนวะตาवाหังภิกขะเว สะเท-
 วะเก โลเก สะมาระเก สะพรัหมะเก, สัสสะมะณะพรัหมะณิยา
 ปะชาเย สะเทวะมะนุสสาเย, อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อภิสัม-

พุทฺธโร บัณฑิตัญญาสิง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ตลอดกาลเพียงนั้น, เรายังไม่
 ปฏิญาณว่าได้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว, ซึ่งอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ, ใน
 โลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก, ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณ-
 พราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์.

ยะโต จะ โข เม ภิกขเว, อิมสุ จะตฺตฺส อริยะสัจเจสุ,
 เอวันติ, ปะริวัฏฏัง ทฺวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทิสสะนัง สุวิสุท-
 ธัง อะโหสิ, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, เมื่อใด, บัณฑิตฯ ๔ ๕ เห็นตามที่เป็น
 จริง, มีปรีชาญาณ ๔ ๕ มีอาการสิบสอง เช่นนั้น ในอริยสัจทั้งสี่เหล่านั้น เป็น
 ของบริสุทธิ์หมดจดด้วยดีแก่เรา, อะถาหัง ภิกขเว สะเทวะเก โลเก สะ-
 มาระเก สะพรัหมะเก, สัสสะมะณะพราหมณะยา ปะชายะ สะเทวะ-
 มะนุสสาเย, อนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทฺธโร บัณฑิตัญญา-
 สิง, เมื่อนั้น, เราปฏิญาณว่าได้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะแล้ว, ซึ่งอนุตตรสัมมา
 สัมโพธิญาณ, ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก, ในหมู่สัตว์
 พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์.

ญาณัญจะ ปะนะ เม ภิกขเว ทิสสะนัง อุตตะปาทิ, ตุก่อน
 ภิกษุทั้งหลาย, ก็ญาณและทิสสนะได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา, อะกุปปา เม วิ-
 มุตฺติ, ว่าความหลุดพ้นของเราไม่กลับกำเริบ, อะยะมันติมา ชาติ, ความ
 เกิด ๕ ๕ เป็นความเกิดครั้งสุดท้าย, นัตถิทานิ ปุนัप्พะโว ติ, บัดนี้ความ
 เกิดอีกย่อมไม่มี ดังนี้.

สวดมนต์แปล บทอานาปานสติ

(หันหน้า มายัง อานาปานะสติปัฏฐาน ภาวนามะเส)

อานาปานะสติ ภิกขเว ภาวิตา พะหุลีกะตา, ตุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย อานาปานสติ อัมบุคคละเจริญ ทำให้มากแล้ว; มะหัพพะลา โหติ
มะหานิสังสา, ย่อมมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่;

อานาปานะสติ ภิกขเว ภาวิตา พะหุลีกะตา, ตุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย อานาปานสติ อัมบุคคละเจริญ ทำให้มากแล้ว; จัตตาริ สะติปัฏ-
ฐานะนัง ปะริปุเรนตี, ย่อมทำสติปัฏฐานทั้งสี่ให้บริบูรณ์. จัตตาริ สะติ
ปัฏฐานา ภาวิตา พะหุลีกะตา, สติปัฏฐานทั้งสี่ อัมบุคคละเจริญ ทำให้มาก
แล้ว; โพชฌังคะ ปะริปุเรนตี, ย่อมทำโพชฌงค์ทั้งเจ็ด ให้บริบูรณ์. สัต-
ตะโพชฌังคา ภาวิตา พะหุลีกะตา, โพชฌงค์ทั้งเจ็ด อัมบุคคละเจริญ ทำให้
มากแล้ว; วิชชา วิมุตติง ปะริปุเรนตี, ย่อมทำวิชชาและวิมุตติให้บริบูรณ์.

กะถัง ภาวิตา จะ ภิกขเว อานาปานะสติ, กะถัง พะหุลี-
กะตา, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็อานาปานสติอัมบุคคละเจริญ ทำให้มากแล้ว
อย่างไรเล่า; มะหัพพะลา โหติ มะหานิสังสา, จึงมีผลใหญ่ มี
อานิสงส์ใหญ่?

อิธะ ภิกขเว ภิกขุ, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรม
วินัยนั; อะระรัญญะคะโต วา, ไปแล้วสู่ป่าก็ตาม; รุกขะมูละคะโต วา,
ไปแล้วสู่โคนไม้ก็ตาม; สุนยญาคาระคะโต วา, ไปแล้วสู่เรือนว่างก็ตาม;
นีสัทเทติ บัลลังกัง อาภุชิตวา, นั่งคู้ขาเข้ามาโดยรอบแล้ว; อุชุง กายัง-

ปะณิธายะ, ปะริมุขัง สะติง อุ^๕ปัณฺฐะเปตฺวา, ตัง^๕กายตรง, ตัง^๕วางสติมนั ;
โส สะโต วะ อัสสะติ, สะโต บัสสะสะติ, ภิกษุ^๕นั้น เป็นผู้มัตติอยู่^๕นั้น
เทียว หายใจออก, มัตติอยู่ หายใจเข้า.

(๑) ทิมัง วา อัสสะสันโต, ทิมัง อัสสะสามิตี ปะชานาติ,
ภิกษุ^๕นั้น เมื่อหายใจออกยาว, กุ^๕รุตถวตถัง ว่าเราหายใจออกยาว ตัง^๕-
น ; ทิมัง วา บัสสะสันโต, ทิมัง บัสสะสามิตี ปะชานาติฯ เมื่อหาย-
ใจเข้ายาว, กุ^๕รุตถวตถังว่าเราหายใจเข้ายาว ตัง^๕น.

(๒) รัสสัง วา อัสสะสันโต, รัสสัง อัสสะสามิตี ปะชา-
นาติ, ภิกษุ^๕นั้น เมื่อหายใจออกสั้น, กุ^๕รุตถวตถัง ว่าเราหายใจออกสั้น
ตัง^๕น ; รัสสัง วา บัสสะสันโต, รัสสัง บัสสะสามิตี ปะชานาติฯ เมื่อ
หายใจเข้าสั้น, กุ^๕รุตถวตถัง ว่าเราหายใจเข้าสั้น ตัง^๕น,

(๓) สัพพะกายะปะณิสังเวที อัสสะสัสสามิตี สิกขะติ, ภิก-
ษุ^๕นั้น ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งกายทั้งปวง จักหายใจ
ออกตัง^๕น ; สัพพะกายะปณิสังเวที บัสสะสัสสามิตี สิกขะติฯ ย่อม
ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งกายทั้งปวง จักหายใจเข้า ตัง^๕น.

(๔) บัสสัมภะยัง กายะสังขารัง อัสสะสัสสามิตี สิกขะติ,
ภิกษุ^๕นั้น ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำกายสังขารให้ว่างบอยู่ จักหายใจ
ออกตัง^๕น ; บัสสัมภะยัง กายะสังขารัง บัสสะสัสสามิตี สิกขะติฯ ย่อม
ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำกายสังขารให้ว่างบอยู่ จักหายใจเข้า ตัง^๕น.

(จบ จตุกกะที่หนึ่ง)

(๕) ปิตีประณีสังเวที อัสสะสัสสามัตติ สิกขะติ, ภิกษุณัน
 ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งปิตี จักหายใจออก ดังนี้;
 ปิตีประณีสังเวที ปัสสะสัสสามัตติ สิกขะติฯ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เรา
 เป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งปิตี จักหายใจเข้า ดังนี้.

(๖) สุขะประณีสังเวที อัสสะสัสสามัตติ สิกขะติ, ภิกษุณัน
 ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งสุข จักหายใจออก ดังนี้;
 สุขะประณีสังเวที ปัสสะสัสสามัตติ สิกขะติฯ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เรา
 เป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งสุข จักหายใจเข้า ดังนี้.

(๗) จิตตะสังขาระประณีสังเวที อัสสะสัสสามัตติ สิกขะติ,
 ภิกษุณัน ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งจิตตสังขาร จัก
 หายใจออก ดังนี้; จิตตะสังขาระประณีสังเวที ปัสสะสัสสามัตติ สิกขะติฯ
 ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งจิตตสังขาร จักหายใจเข้า
 ดังนี้.

(๘) ปัสสัมภะยัง จิตตะสังขารัง อัสสะสัสสามัตติ สิกขะติ,
 ภิกษุณัน ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตตสังขารให้ว่างบออยู่ จักหายใจ
 ออก ดังนี้; ปัสสัมภะยัง จิตตะสังขารัง ปัสสะสัสสามัตติ สิกขะติฯ ย่อม
 ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตตสังขารให้ว่างบออยู่ จักหายใจเข้า ดังนี้.

(จบ จตุกกะที่สอง)

(๙) จิตตะประณีสังเวที อัสสะสัสสามัตติ สิกขะติ, ภิกษุณัน

ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งจิต จักหาใจออก ดังนี้;
จิตตะปะณีสังเวที บัสสะสัสสามิติ สิกขะติฯ ยอมทำในบทศึกษาว่า เรา
เป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งจิต จักหาใจเข้า ดังนี้.

(๑๐) อะภิปะโมทะยัง จิตตัง อัสสะสัสสามิติ สิกขะติ,
ภิกษุณฺณ ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ปราโมทย์ยังอยู่ จักหา-
ใจออก ดังนี้; อะภิปะโมทะยัง จิตตัง บัสสะสัสสามิติ สิกขะติฯ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ปราโมทย์ยังอยู่ จักหาใจเข้า ดังนี้.

(๑๑) สะมาทะหัง จิตตัง อัสสะสัสสามิติ สิกขะติ, ภิกษุณฺณ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ จักหาใจออก ดังนี้;
สะมาทะหัง จิตตัง บัสสะสัสสามิติ สิกขะติฯ ยอมทำในบทศึกษาว่า
เราเป็นผู้ทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ จักหาใจเข้า ดังนี้.

(๑๒) วิโมจะยัง จิตตัง อัสสะสัสสามิติ สิกขะติ, ภิกษุณฺณ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ปล่อยอยู่ จักหาใจออก ดังนี้;
วิโมจะยัง จิตตัง บัสสะสัสสามิติ สิกขะติฯ ยอมทำในบทศึกษาว่า
เราเป็นผู้ทำจิตให้ปล่อยอยู่ จักหาใจเข้า ดังนี้.

(จบ จตุกกะที่สาม)

(๑๓) อะนิจจานุปัตสสี อัสสะสัสสามิติ สิกขะติ, ภิกษุณฺณ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็นซึ่งความไม่เที่ยงอยู่เป็นประจำ จัก
หาใจออก ดังนี้; อะนิจจานุปัตสสี บัสสะสัสสามิติ สิกขะติฯ ยอมทำใน

บทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความไม่เที่ยงอยู่เป็นประจำ จักหายไ
เข้า ดังนี้

(๑๔) วิราคานุปัตติ อัสสละสีสสามัตติ สิกขะติ, ภิกษุณัณ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็นซึ่งความจางคลายอยู่เป็นประจำ จัก
หายใจออก ดังนี้; วิราคานุปัตติ ปัสสละสีสสามัตติ สิกขะติฯ ย่อมทำในบท
ศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็นความจางคลายอยู่เป็นประจำ จักหายใจเข้า ดังนี้.

(๑๕) นิโรธานุปัตติ อัสสละสีสสามัตติ สิกขะติ, ภิกษุณัณ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความดับไม่เหลืออยู่เป็นประจำ
จักหายใจออก ดังนี้; นิโรธานุปัตติ ปัสสละสีสสามัตติ สิกขะติฯ ย่อม
ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความดับไม่เหลืออยู่เป็นประจำ จัก
หายใจเข้า ดังนี้.

(๑๖) ปะณินิสัคคานุปัตติ อัสสละสีสสามัตติ สิกขะติ, ภิกษุณัณ
ยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็นซึ่งความสลัดคืน อยู่เป็นประจำ จัก
หายใจออก ดังนี้; ปะณินิสัคคานุปัตติ ปัสสละสีสสามัตติ สิกขะติฯ ย่อม
ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็นซึ่งความสลัดคืน อยู่เป็นประจำ จักหาย
ใจเข้า ดังนี้.

(จบ จตุกกะที่สี่)

เอวัง ภาวิตา โข ภิกขะเว อานาปานะสละติ, เอวัง พะหุลิกะ
ตา, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย อานาปานสติอันบุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว

อย่างนั้นแล; มะหัพพะลา โหติ มะหานิสังสา, ย่อมมีผลใหญ่ มีอานิสงส์
ใหญ่; อิติฯ ด้วยประการฉะนี้แล.

อริยมรรคมีองค์แปด

(ทัณฑะ มชยัง อะริยัญญังคิกะมัคคะปารุฏฐัง ภะณามะ เส.)

(มรรคมีองค์ ๘) อะยะมะวะ อะริโย อัญญังคิโก มัคโค.

หนทางนั้นแล เป็นหนทางอันประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วยองค์แปด, เสขยะถิทั้ง
ได้แก่สังheld้านคช-สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ, สัมมาสังกัปปโป ความ
ดำริชอบ, สัมมาวาจา การพูดจาชอบ, สัมมากัมมันโต การทำภาระงาน
ชอบ, สัมมาอาชีโว การเลี้ยงชีวิตชอบ, สัมมาวายาโม ความพากเพียร
ชอบ, สัมมาสะติ ความระลึกชอบ, สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ.

(องค์มรรคที่ ๑) กะตะมา จะ ภิกขะเว สัมมาทิฏฐิ, ตุก่อน
ภิกษุทั้งหลาย, ความเห็นชอบเป็นอย่างไรเล่า? ยัง โข ภิกขะเว ทุกเข
ญาณัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ความรู้อันใด เป็นความรู้ในทุกข์. ทุกขะ
สมุททะเย ญาณัง, เป็นความรู้ในเหตุให้เกิดทุกข์, ทุกขะนิโรธะ ญาณัง,
เป็นความรู้ในความดับแห่งทุกข์, ทุกขะนิโรธะคามินียา ปะฏิปะทาเย

ญาณัง, เป็นความรู้ในทางดำเนินให้ถึงความดับแห่งทุกข์, อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว สัมมาทิฏฐิ. ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย; อันนั้นเรากล่าวว่า ความเห็นชอบ.

(องค์มรรคที่ ๒) กะตะโม จะ ภิกขะเว สัมมาสังกัปปโป, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ความดำริชอบเป็นอย่างไรเล่า? เนกขัมมะสังกัปปโป, ความดำริในการออกจากกาม, อัปฺยาปาพะสังกัปปโป, ความดำริในการไม่มุงร้าย, อะวิหิงสาสังกัปปโป, ความดำริในการไม่เบียดเบียน, อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว สัมมาสังกัปปโป, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, อันนั้นเรากล่าวว่า ความดำริชอบ.

(องค์มรรคที่ ๓) กะตะมา จะ ภิกขะเว สัมมาวาจา, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, การพูดจาชอบ เป็นอย่างไรเล่า? มุสาวาทา เวระมะณี, เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการพูดไม่จริง, ปิสุณายะ วาจาเย เวระมะณี, เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการพูดส่อเสียด, ณะสุสาเย วาจาเย เวระมะณี, เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการพูดหยาบ, สัมผัสปะลาปา เวระมะณี, เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ, อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว สัมมาวาจา. ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, อันนั้นเรากล่าวว่า การพูดจาชอบ.

(องค์มรรคที่ ๔) กะตะโม จะ ภิกขะเว สัมมากัมมันโต, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, การทำกรงานชอบ เป็นอย่างไรเล่า? ปาณาติปาตา เวระมะณี, เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการฆ่า, อะทินนาทานา เวระมะณี, เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการถือเอาสิ่งของ ที่เจ้าของไม่ได้ให้แล้ว, กาเมสุมิจ-

(อ่านหน้า ๕๐ ก่อน)

ย่อมทำความพอใจให้เกิดขึ้น, ย่อมพยายาม, ปราศจากความเพียร, ประคอง
ตั้งจิตไว้, เพื่อจะละอกุศลธรรม อันเป็นบาป ที่เกิดขึ้นแล้ว; อเนกุปบันนา-
นัง กุสละนัง ฐัมมานัง อุปปาทาเย, ฉันทัง ชะเนติ, วายะมะติ,
วิริยัง อาระกะติ, จิตตัง ปัคคัณหาติ ปะทะหะติ; ย่อมทำความพอใจ
ให้เกิดขึ้น, ย่อมพยายาม, ปราศจากความเพียร, ประคองตั้งจิตไว้, เพื่อจะยัง
กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น; อุปบันนัง กุสละนัง ฐัมมานัง วิ-
ติยา, อะสัมโมสาเย, ภิชโยภาวาเย, เวปุลลาเย, ภาวะนาเย, ปา-
ริปุริยา, ฉันทัง ชะเนติ, วายะมะติ, วิริยัง อาระกะติ, จิตตัง ปัค-
คัณหาติ ปะทะหะติ. ย่อมทำความพอใจให้เกิดขึ้น, ย่อมพยายาม, ปรา-
ศจากความเพียร, ประคองตั้งจิตไว้, เพื่อความตั้งอยู่, ความไม่เลอะเลือน,
ความงอกงามยิ่งขึ้น, ความไพบูลย์, ความเจริญ, ความเต็มรอบ, แห่งกุศล
ธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว. อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว สัมมาวาชาโม. ตุก่อน
ภิกษุทั้งหลาย, อันนี้เรากล่าวว่า ความพากเพียรชอบ.

(องค์มรรคที่ ๗) กะตะมา จะ ภิกขะเว สัมมาสะติ. ตุก่อน
ภิกษุทั้งหลาย, ความระลึกชอบ เป็นอย่างไรเล่า? อีระ ภิกขะเว ภิกขุ,
ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ภิกษุในธรรมวินัยนี้, กาเย กายานุปัสสี วิหาระติ.
ย่อมเป็นผู้พิจารณาเห็นกายในกายอยู่เป็นประจำ, อาตาปี สัมปะชาโนสะ-
ติมา, วินยยะ โลเก อะภิชฌาโทมะนัสสัง; มีความเพียรเครื่องเผากิ-
เลส, มีสัมปชัญญะ มีสติ, ถอนความพอใจและความไม่พอใจ ในโลกออก

อาจารย์ เวยระมะณี. เจตนาเป็นเครื่องเว้นจากการประพฤตินิโคตในกามทั้ง-
หลาย. อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว สันมากัมมันโต, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย,
อันนั้นเรากล่าวว่า การทำกรงานชอบ.

(องค์มรรคที่ ๕) กะตะโม จะ ภิกขะเว สัมมาอาชีโว,
ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, การเลี้ยงชีวิตชอบ เป็นอย่างไรเล่า, อีระ ภิกขะเว
อะริยะสาวะโก, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย สาวกของพระอริยเจ้า ในธรรมวินัยนี้,
มิจนาอาชีวัง ปะหาเย, ละการเลี้ยงชีวิตที่ผิดเสีย, สัมมาอาชีวะนะชวักัง
กัปปเปติ, ย่อมสำเร็จความเป็นอยู่ ด้วยการเลี้ยงชีวิตที่ชอบ, อะยัง วุจ-
จะติ ภิกขะเว สัมมาอาชีโว. ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, อันนั้นเรากล่าวว่า
การเลี้ยงชีวิตชอบ.

(องค์มรรคที่ ๖) กะตะโม จะ ภิกขะเว สัมมาวาจาโม. ตู
ก่อนภิกษุทั้งหลาย, ความปากเพียรชอบ เป็นอย่างไรเล่า? อีระ ภิกขะเว
ภิกขุ, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย, ภิกษุในธรรมวินัยนี้, อะนุปปันนัง ปาปะ-
กานัง อะกุสะลันัง ธัมมานัง อะนุปปาทาเย, ฉันทัง ชะเนติ, วายะ-
มะติ, วิริยัง อาระกะติ, จิตตัง ปัคคัณหาติ ปะทะหะติ; ย่อมทำ
ความพอใจให้เกิดขึ้น, ย่อมพยายาม, ปรรวาทความเพียร, ประครองตั้งจิตไว้,
เพื่อจะยังอกุศลธรรม อันเป็นบาปที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น; อุปันนัง
ปาปะกานัง อะกุสะลันัง ธัมมานัง ปะหานาเย. ฉันทัง ชะเนติ,
วายะมะติ, วิริยัง อาระกะติ, จิตตัง ปัคคัณหาติ ปะทะหะติ;

(ต่อหน้า ๕๑)

เสียได้; เวทนาสุ เวทนานุบัสสี วิหะระติ, ย่อมเป็นผู้พิจารณาเห็น
 เวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่เป็นประจำ, อาตาปี สัมปะชาโน สะติมา,
 วิเนยยะ โลเก อะภิชฌาโทมะนัสสัง; มีความเพียรเครื่องเผากิเลส, มี
 สัมปชัญญะ มีสติ, ถอนความพอใจและความไม่พอใจ ในโลกออกเสียได้;
 จิตเต จิตตานุบัสสี วิหะระติ, ย่อมเป็นผู้พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่เป็น
 ประจำ, อาตาปี สัมปะชาโน สะติมา, วิเนยยะ โลเก อะภิชฌาโทมะ-
 นัสสัง; มีความเพียรเครื่องเผากิเลส, มีสัมปชัญญะ มีสติ, ถอนความพอ
 ใจและความไม่พอใจ ในโลกออกเสียได้; ฐัมเมสุ ฐัมมานุบัสสี วิหะ-
 ระติ, ย่อมเป็นผู้พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่เป็นประจำ, อาตาปี
 สัมปะชาโน สะติมา, วิเนยยะ โลเก อะภิชฌาโทมะนัสสัง; มีความ
 เพียรเครื่องเผากิเลส, มีสัมปชัญญะ มีสติ, ถอนความพอใจและความไม่
 พพอใจในโลกออกเสียได้; อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว สัมมาสะติ, ทูก่อน
 ภิกษุทั้งหลาย, อันนั้นเรากล่าวว่า ความระลึกชอบ.

(อภังคัมภรคที่ ๔) กะตะโม จะ ภิกขะเว สัมมาสะมาธิ, ทู
 ก่อนภิกษุทั้งหลาย, ความตั้งใจมั่นชอบ, เป็นอย่างไรเล่า? อีระ ภิกขะเว
 ภิกขุ, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย, ภิกษุในธรรมวินัยนี้, วิวิจจะระ กามะหิ,
 สงัดแล้วจากกามทั้งหลาย, วิวิจจะ อะกุสะเลหิ ฐัมเมหิ, สงัดแล้วจาก
 ธรรมที่เป็นอกุศลทั้งหลาย, สะวิตักกัง สะวิจารณ์ัง, วิเวกะขัง ปัตติสุขัง
 ปะฐะมัง ฌานัง อุปะสัมปัชชะ วิหะระติ; เข้าถึงปฐมฌาน, ประกอบ

ด้วยวิตกวิจารณ์, มีปีติและสุข อันเกิดจากวิเวก แล้วแลอยู่; วิตกกะวิจารณ์ัง วูปะสะมา, เพราะความทวตกวิจารณ์ทั้งสองระงับลง, อัสสัคตัง สัมปะสาทะนัง เจตะโส, เอโกทิกาวัง, อะวิตักกัง อะวิจารณ์ัง, สมะธิขัง ปัตติสุขัง ทุตติยัง ฌานัง อุปะสัมปัชชะ วิหะระติ, เข้าถึงตัตถิยฌาน, เป็นเครื่องผ่องใสแห่งใจในภายใน, ให้สมาธิเป็นธรรมอันเอกคุณมีขึ้น, ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์, มีแต่ปีติและสุข อันเกิดจากสมาธิแล้วแลอยู่; ปัตติยา จะ วิราดา, อนึ่งเพราะความจางคลายไปแห่งปีติ, อุปะกัชะโก จะ วิหะระติ, สะโต จะ สัมปะชาโน, ย่อมเป็นผู้อยู่อุเบกขา, มีสติและสัมปชัญญะ, สุขัญจะ กาเยนะ ปะฐิสังเวเทติ, และย่อมเสวยความสุขด้วยนามกาย, ยันตัง อะริยา อาจิกขันติ, อุปะกัชะโก สะติมา สุขะวิหารี ติ, ชนิดที่ พระอริยเจ้าทั้งหลาย, ย่อมกล่าวสรรเสริญผู้นั้นว่า “เป็นผู้อยู่อุเบกขา มีสติอยู่เป็นปรกติสุข” ดังนี้, ตะติยัง ฌานัง อุปะสัมปัชชะ วิหะระติ; เข้าถึงตัตถิยฌาน แล้วแลอยู่; สุขัสสะ จะ ปะหามา, เพราะละสุขเสียได้, ทุกขัสสะ จะ ปะหามา, และเพราะละทุกข์เสียได้, ปุพเพวะ โสมะนัสสะ โทมะนัสสานัง อตถังคมา, เพราะความดับไปแห่งโสมนัสและโทมนัสทั้งสอง ในกาลก่อน, อะทุกขะมะสุขังอุปะกัชาสะติปาริสุทธี, จะตุดถัง ฌานัง อุปะสัมปัชชะ วิหะระติ, เข้าถึงจตุตถฌาน, ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข, มีแต่ความทสฺสเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขา แล้วแลอยู่. อะยังวุจจะติ ภิกขะเว สัมมาสมาธิ. ภุก่อนภิกษุทั้งหลาย, อันนี้เราเรียกว่า ความตั้งใจมั่นชอบ.

อนัตตลักขณสูตร

(หันทะ มะยัง อนัตตลักขณะ สุตตะปาฐัง ภาณามะเส)

เอวัมเม สุตัง, ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้, เอกังสะมะยัง
ภะคะวา, สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า, พาราณสียัง วิหะระติ อัสสิปะ-
ตะเน มิคทาเย, เสด็จประทับอยู่ที่ป่าอสิปัตตมฤคทายวัน ใกล้เมืองพารา-
ณสี, ตัตตระ โข ภะคะวา บัญจะวักคิเย ภิกขุ อามันเตสิ, ในกาลนั้นแล
พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเตือนพระภิกษุปัญจวัคคีย์ ให้ตั้งใจฟังภาษิตว่า:-

รูปัง ภิกขะเว อนัตตา, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย รูป คือร่างกาย
เป็นอนัตตา มิใช่ตน, รูปัญจะ หิทัง ภิกขะเว อัตตา อะภาวิสสะ, ตู
ก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็รูปนั้นจักได้เป็นอัตตา ตน แลแล้ว, นะยิทัง รูปัง อาพา-
ธายะ สังวัตเตยยะ, รูปนั้นก็มิพึงเป็นไปเพื่ออาพาธ ความลำบาก, ลัพเพ-
ถะ จะ รูปे, อนึ่ง สัตว์พึงได้ในรูปตามใจหวัง, เอวัง เม รูปัง โหตุ
เอวัง เม รูปัง มา อะโหสีติ, ว่ารูปของเรา จงเป็นอย่างนั้นเถิด รูปของ
เรา อย่างได้เป็นอย่างนั้นเลย, ยัสมา จะ โข ภิกขะเว, ก็เพราะเหตุใดแล
ภิกษุทั้งหลาย, รูปัง อนัตตา, รูปจึงเป็นอนัตตา, ตัสมา รูปัง อาพาธา-
ยะ สังวัตตะติ, เพราะเหตุนี้ รูปจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, นะ จะ ลัพเพติ
รูปे, อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในรูปตามใจหวัง, เอวัง เม รูปัง โหตุ เอวัง
เม รูปัง มา อะโหสีติ, ว่ารูปของเรา จงเป็นอย่างนั้นเถิด รูปของเรา อย่า
ได้เป็นอย่างนั้นเลย.

เวทนา อเนกัตตา, เวทนา คือความรู้สึกอารมณ์ เป็นอนัตตา,
 เวทนา จะ หิทั้ง ภิกขะเว อตฺตา อะภะวิสสะ, ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
 ก็เวทนานั้นจักได้เป็นอตฺตาแล้ว, นะยิทัง เวทนา อาพาธายะสัง
 วัตเตยยะ, เวทนานั้น ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, ลัพเพถะ จะ เวทนา
 ยะ, อนึ่ง สัตว์พึงได้ในเวทนาตามใจหวัง, เอวัง เม เวทนา โหตุ
 เอวัง เม เวทนา มา อะโหสตี, ว่าเวทนาของเรา จงเป็นอย่างนั้นเกิด
 เวทนาของเราอย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย, ยัสมา จะ โข ภิกขะเว, ก็
 เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย, เวทนา อเนกัตตา, เวทนาจึงเป็นอนัตตา,
 ตัสมา เวทนา อาพาธายะ สังวัตเตยยะ, เพราะเหตุนั้น เวทนาจึง
 เป็นไปเพื่ออาพาธ, นะ จะ ลัพเพถะ เวทนายะ, อนึ่ง สัตว์ย่อม
 ไม่ได้ในเวทนาตามใจหวัง, เอวัง เม เวทนา โหตุ เอวัง เม เวทนา
 มาอะโหสตี, ว่าเวทนาของเรา จงเป็นอย่างนั้นเกิด เวทนาของเรา
 อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย.

สัญญา อเนกัตตา, สัญญา คือความจำ เป็นอนัตตา, สัญญา
 จะ หิทั้ง ภิกขะเว อตฺตา อะภะวิสสะ, ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็สัญญานั้น
 จักได้เป็นอตฺตาแล้ว, นะยิทัง สัญญา อาพาธายะ สังวัตเตยยะ, สัญญา
 นั้น ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, ลัพเพถะ จะ สัญญายะ, อนึ่ง สัตว์พึงได้
 ในสัญญาตามใจหวัง, เอวัง เม สัญญา โหตุ เอวัง เม สัญญา มา
 อะโหสตี, ว่าสัญญาของเรา จงเป็นอย่างนั้นเกิด สัญญาของเรา อย่าได้เป็น

อย่างนั้นเลย, ยัสมา จะ โข ภิกขะเว, ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย,
 สัญญา อะนัตตา, สัญญาจึงเป็นอนัตตา, ตัสมา สัญญา อาพาธายะ
 สังวัตตะติ, เพราะเหตุนั้น สัญญาจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, นะ จะ ลัพพะติ
 สัญญาเย, อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในสัญญาตามใจหวัง, เอวัง เม สัญญา
 โหนตุ เอวัง เม สัญญา มา อะโหสัสติ, ว่าสัญญาของเรา จงเป็นอย่าง
 นเกิด สัญญาของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย.

สังขารอานัตตา, สังขารทั้งหลาย คือสภาพที่เกิดกับใจ ปรุง
 ใจให้ตบ้าง ขวบ้าง เป็นอนัตตา, สังขาร จะ หิทั้ง ภิกขะเว อัตตา
 อะภะวิสัสสุ, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็สังขารทั้งหลายนี้ จักได้เป็นอัตตา
 แล้ว, นะยิทั้ง สังขาร อาพาธายะ สังวัตเตยุง, สังขารทั้งหลายนี้
 ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, ลัพพะเต จะ สังขารesu, อนึ่ง สัตว์พึงได้ใน
 สังขารตามใจหวัง, เอวัง เม สังขาร โหนตุ เอวัง เม สังขาร มา
 อะเหสุณฺทิสฺส, ว่าสังขารของเรา จงเป็นอย่างนั้นเกิด สังขารทั้งหลายของเรา
 อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย, ยัสมา จะ โข ภิกขะเว, ก็เพราะเหตุใดแล ภิก-
 ษุทั้งหลาย, สังขารอานัตตา, สังขารทั้งหลาย จึงเป็นอนัตตา, ตัสมา
 สังขาร อาพาธายะ สังวัตตันทิ, เพราะเหตุนั้น สังขารทั้งหลาย จึงเป็น
 ไปเพื่ออาพาธ, นะ จะ ลัพพะติ สังขารesu, อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ใน
 สังขารทั้งหลายตามใจหวัง, เอวัง เม สังขาร โหนตุ เอวัง เม สัง-
 ขาร มา อะเหสุณฺทิสฺส, ว่าสังขารทั้งหลายของเรา จงเป็นอย่างนั้นเกิด

สังขารทั้งหลายของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย.

วิญญาณัง อเนตฺตา, วิญญาณ คือใจ เป็นอนัตตา, วิญญาณัญจะ
 หิทฺถํ ภิกฺขเว อตฺตา อะภะวิสสะ, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็วิญญาณนี้จัก
 ได้เป็นอัตตาแล้ว, นะยิทฺถํ วิญญาณัง อาพาธายะ สํวัตฺเตยยะ,
 วิญญาณนี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, ลัพเพถะ จะ วิญญาณเณ, อนิง
 สัตว์พึงได้ในวิญญาณตามใจหวัง, เอวัง เม วิญญาณัง โหตุ เอวัง
 เม วิญญาณัง มา อะโหสีติ, ว่าวิญญาณของเรา จงเป็นอย่างนั้นเกิด
 วิญญาณของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย, ยัสมา จะ โข ภิกฺขเว,
 ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย, วิญญาณัง อเนตฺตา, วิญญาณจึงเป็น
 อนัตตา ตัสมา วิญญาณัง อาพาธายะ สํวัตฺเตยยะ, เพราะเหตุนั้น
 วิญญาณจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ, นะ จะ ลัพเพถะ วิญญาณเณ, อนิง สัตว์
 ย่อมไม่ได้ในวิญญาณตามใจหวัง, เอวัง เม วิญญาณัง โหตุ เอวัง
 เม วิญญาณัง มา อะโหสีติ, ว่าวิญญาณของเราจงเป็นอย่างนั้นเกิด
 วิญญาณของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย.

ตัง กิง มัญญะถะ ภิกฺขเว, ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น
 เป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย, รูปัง นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ, รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง, อะ
 นิจฺจํ ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง, ยัมปะนานิจฺจํ ทุกขัง
 วา ตัง สุขัง วาติ, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ หรือเป็นสุขเล่า,
 ทุกขัง ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์, ยัมปะนานิจฺจํ ทุกขัง

วิปริณามะธัมมัง, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็น
 ธรรมดา, กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปปัสสีตุง, ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่ง
 นั้น, เอตัง มะมะ เอโสหะมัสมิ เอโส เม อตฺตาคิ, ว่านั่นของเรา
 นั้นเป็นเรา นั้นเป็นตนของเรา, โน เหตุัง ภันเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 การพิจารณาเห็นอย่างนั้นไม่ควร, ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว, ท่าน
 ทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย.

เวทนา นิจจา วา อะนิจจา วาติ, เวทนา เที่ยงหรือไม่
 เที่ยง, อะนิจจา ภันเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง, ยัมปะนานิจ
 จัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ หรือ
 เป็นสุขเล่า, ทุกขัง ภันเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์, ยัมปะนา
 นิจจัง ทุกขัง วิปริณามะธัมมัง, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความ
 แปรปรวนไปเป็นธรรมดา, กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปปัสสีตุง, ควรหรือ
 เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น, เอตัง มะมะ เอโสหะมัสมิ เอโส เม อตฺตาคิ,
 ว่านั่นของเรา นั้นเป็นเรา นั้นเป็นตนของเรา, โน เหตุัง ภันเต, ข้าแต่
 พระองค์ผู้เจริญ การพิจารณาเห็นอย่างนั้นไม่ควร, ตัง กิง มัญญะถะ
 ภิกขะเว, ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย,

สัจญา นิจจา วา อะนิจจา วาติ, สัจญา เที่ยงหรือไม่เที่ยง,
 อะนิจจา ภันเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง, ยัมปะนานิจจัง
 ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ หรือเป็น

สุขเล่า, ทุกข์ ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์, ยัมปะนานิจจัง
 ทุกข์ วิปะริณามะธัมมัง, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวน
 ไปเป็นธรรมดา, กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัตตัตถัง, ควรหรือ เพื่อจะตาม
 เห็นสิ่งนั้น, เอตัง มะมะ เอโสหะมัสมิ เอโส เม อตฺตาติ, ว่านั่น
 ของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตนของเรา, โน เหตุัง ภาณเต, ข้าแต่พระ
 องค์ผู้เจริญ การพิจารณาเห็นอย่างนั้นไม่ควร, ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว,
 ท่านทั้งหลาย ย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย.

สังขาร นิจจา วา อนิจจา วาติ, สังขารทั้งหลายเที่ยงหรือ
 ไม่เที่ยง, อนิจจา ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง, ยัมปะนา
 นิจจัง ทุกข์ วา ตัง สุขัง วาติ, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์
 หรือเป็นสุขเล่า, ทุกข์ ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์,
 ยัมปะนานิจจัง ทุกข์ วิปะริณามะธัมมัง, สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์
 มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา, กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัตตัตถัง, ควร
 หรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น, เอตัง มะมะ เอโสหะมัสมิ เอโส เม
 อตฺตาติ, ว่านั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตนของเรา, โน เหตุัง ภาณเต,
 ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ การพิจารณาเห็นอย่างนั้นไม่ควร, ตัง กิง มัญญะถะ
 ภิกขะเว, ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย.

วิญญานัง นิจจัง วา อะนิจจัง วาติ, วิญญานเที่ยงหรือ
 ไม่เที่ยง, อะนิจจัง ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง, ยัมปะนา

นิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ, ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ หรือเป็นสุขเล่า, ทุกขัง ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์, ยัมปะ นานิจจัง ทุกขัง วิपरินามะธัมมัง, สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา, กัลลัง นุ ตัง สมะนุสฺสสฺสํ, ควรหรือที่จะตามเห็นสิ่งนั้น, เอตัง มะมะ เอโสหะมัสมิ เอโส เม อตฺตาคิ, ว่านั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตนของเรา, โน เหตุัง ภาณเต, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ การพิจารณาเห็นอย่างนั้นไม่ควร.

ตัสมาติหะ ภิกขเว, เพราะเห็นนั้นแล ภิกษุทั้งหลาย ยังภิญฺจิ ฐัง, รูปอย่างใด อย่างหนึ่ง, อะตฺตานาคะตะปัจจุบันนัง, ที่เป็นอดีตกต อนาคตกต ปัจจุบันกต, อชฌัตตัง วา พหิทธา วา, ภายในกต ภายนอกกต, โอพาริกัง วา สุขุมัง วา, หยาบกต ละเอียดกต หินัง วา ปะณีตัง, วา เลวกกต ประณีตกต, ยันทุเร สันติเก วา, อันใด มีในที่ไกลกต ในที่ใกล้กต, สัพพัง ฐัง, รูปทั้งหมด ก็เป็นสักว่ารูป, เนตัง มะมะ เนโสหะมัสมิ นะ เมโส อตฺตาคิ, นั่นไม่ใช่ของเรา นั่นไม่เป็นเรา นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้, เอเวเมตัง ยะถาภูตัง สัมมปปีญญาเย ทัญญัพพัง, ขอนอนท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญาอันชอบ ตามเป็นจริงแล้วอย่างนั้น.

ยาภาจิ เวทะนา, เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง, อะตฺตานาคะตะปัจจุบันนา, ที่เป็นอดีตกต อนาคตกต ปัจจุบันกต, อชฌัตตา วา พหิทธา

วา, ภายใ^{๔๔}กิต ภายนอก^{๔๔}กิต, โอปาริกา วา สุขุม^{๔๔}า วา, ทยา^{๔๔}บ^{๔๔}กิต ละ
 เอ^{๔๔}ย^{๔๔}ต^{๔๔}ก^{๔๔}ิต, หี^{๔๔}นา วา ปะณ^{๔๔}ิตา วา, เลว^{๔๔}ก^{๔๔}ิต ประณ^{๔๔}ิต^{๔๔}ก^{๔๔}ิต, ยา^{๔๔}ทุ^{๔๔}เร สัน^{๔๔}ติ^{๔๔}เก
 วา, อัน^{๔๔}โต มี^{๔๔}ใน^{๔๔}ที่^{๔๔}ไ^{๔๔}ก^{๔๔}ล^{๔๔}ก^{๔๔}ิต ใน^{๔๔}ที่^{๔๔}ไ^{๔๔}ก^{๔๔}ล^{๔๔}ก^{๔๔}ิต, สัพ^{๔๔}พา เว^{๔๔}ทะ^{๔๔}นา, เว^{๔๔}ทะ^{๔๔}นา^๕ท^๕ง
 หมด ก็^๕เป็น^๕ส^๕ัก^๕ว^๕า^๕เว^๕ทะ^๕นา, เน^๕ต^๕ง มะ^๕มะ เน^๕โส^๕หะ^๕ม^๕ส^๕มิ นะ เม^๕โส
 อ^๕ต^๕ตา^๕ติ, นัน^๕ไม^๕ใช่^๕ของ^๕เร^๕า นัน^๕ไม^๕เป็น^๕เร^๕า นัน^๕ไม^๕ใช่^๕ตน^๕ของ^๕เร^๕า ต^๕ง^๕น,
 เอะ^๕วะ^๕เม^๕ต^๕ง ยะ^๕ถา^๕ภู^๕ต^๕ง สัม^๕ม^๕ป^๕ัญ^๕ญา^๕ยะ ทั^๕ฏ^๕ฐ^๕ัพ^๕พ^๕ง, ข^๕อน^๕อน^๕ท^๕าน^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕าย
 พ^๕ง^๕เห^๕็น^๕ด^๕ว^๕ย^๕บ^๕ัญ^๕ญา^๕อัน^๕ข^๕อบ ตาม^๕เป็น^๕จ^๕ริง^๕แล^๕ว^๕อย่าง^๕น^๕.

ยา^๕กา^๕จิ ส^๕ัญ^๕ญา, ส^๕ัญ^๕ญา^๕อย่าง^๕ใด^๕อย่าง^๕หน^๕ึง, อะ^๕ต^๕ต^๕า^๕นา^๕กะ^๕ตะ^๕บ^๕ัจ^๕จุ
 บ^๕ัน^๕นา, ทั^๕เป็น^๕อ^๕ต^๕ต^๕ก^๕ิต อนาคต^๕ก^๕ิต บ^๕ัจ^๕จุ^๕บ^๕ัน^๕ก^๕ิต, อ^๕ช^๕ณ^๕ัต^๕ตา วา พ^๕ห^๕ิท^๕ธา
 วา, ภายใ^{๔๔}กิต ภายนอก^{๔๔}กิต, โอปาริกา วา สุขุม^{๔๔}า วา, ทยา^{๔๔}บ^{๔๔}กิต
 ละเอ^{๔๔}ย^{๔๔}ต^{๔๔}ก^{๔๔}ิต, หี^{๔๔}นา วา ปะณ^{๔๔}ิตา วา, เลว^{๔๔}ก^{๔๔}ิต ประณ^{๔๔}ิต^{๔๔}ก^{๔๔}ิต, ยา ทุ^{๔๔}เร
 สัน^{๔๔}ติ^{๔๔}เก วา, อัน^{๔๔}โต มี^{๔๔}ใน^{๔๔}ที่^{๔๔}ไ^{๔๔}ก^{๔๔}ล^{๔๔}ก^{๔๔}ิต ใน^{๔๔}ที่^{๔๔}ไ^{๔๔}ก^{๔๔}ล^{๔๔}ก^{๔๔}ิต, สัพ^{๔๔}พา ส^{๔๔}ัญ^{๔๔}ญา, ส^{๔๔}ัญ^{๔๔}-
 ญา^๕ท^๕ง^๕หมด^๕ก็^๕เป็น^๕ส^๕ัก^๕ว^๕า^๕ส^๕ัญ^๕ญา, เน^๕ต^๕ง มะ^๕มะ เน^๕โส^๕หะ^๕ม^๕ส^๕มิ นะ เม^๕โส
 อ^๕ต^๕ตา^๕ติ, นัน^๕ไม^๕ใช่^๕ของ^๕เร^๕า นัน^๕ไม^๕เป็น^๕เร^๕า นัน^๕ไม^๕ใช่^๕ตน^๕ของ^๕เร^๕า ต^๕ง^๕น,
 เอะ^๕วะ^๕เม^๕ต^๕ง ยะ^๕ถา^๕ภู^๕ต^๕ง สัม^๕ม^๕ป^๕ัญ^๕ญา^๕ยะ ทั^๕ฏ^๕ฐ^๕ัพ^๕พ^๕ง, ข^๕อน^๕อน^๕ท^๕าน^๕ท^๕ง^๕
 ห^๕ล^๕าย พ^๕ง^๕เห^๕็น^๕ด^๕ว^๕ย^๕บ^๕ัญ^๕ญา^๕อัน^๕ข^๕อบ ตาม^๕เป็น^๕จ^๕ริง^๕แล^๕ว^๕อย่าง^๕น^๕.

เย^๕เก^๕จิ ส^๕ัง^๕ขา^๕รา, ส^๕ัง^๕ขา^๕ร^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕าย^๕เห^๕ล^๕่า^๕ใด^๕เห^๕ล^๕่า^๕หน^๕ึง, อะ^๕ต^๕ต^๕า^๕นา^๕กะ
 ตะ^๕บ^๕ัจ^๕จุ^๕บ^๕ัน^๕นา, ทั^๕เป็น^๕อ^๕ต^๕ต^๕ก^๕ิต อนาคต^๕ก^๕ิต บ^๕ัจ^๕จุ^๕บ^๕ัน^๕ก^๕ิต, อ^๕ช^๕ณ^๕ัต^๕ตา วา
 พ^๕ะ^๕ห^๕ิท^๕ธา วา, ภายใ^{๔๔}กิต ภายนอก^{๔๔}กิต, หี^{๔๔}นา วา ปะณ^{๔๔}ิตา วา, เลว

กิต্তิ ประณตกิต্তิ, เข ทูเร สันติเก วา, เหล่าใด มีในที่ไกลกิต্তิ ในที่
ไกลกิต্তิ, สัพเพ สังขาร, สังขารทั้งหลายทั้งหมด ก็เป็นสักว่าสังขาร,
เนตัง มะมะ เนโสหะมัสมิ นะ เมโส อตฺตาคิ, นั้นไม่ใช่ของเรา
นั้นไม่เป็นเรา นั้นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้, เอวเมตัง ยะถากุตัง สัมมป
ปัญญาเย ทัญญัพพัง, ขอนอนท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญาอันชอบ
ตามเป็นจริงแล้วอย่างนั้น.

ยังกิญจิ วิญญาณัง, วิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง, อะติตานา
ละตะปัจจุบันนัง, ที่เป็นอดีตกิต্তิ อนาคตกิต্তิ ปัจจุบันกิต্তิ, อชฺณตัง วา
พะหิทธา วา ภายในกิต্তิ ภายนอกกิต্তิ, โอฟาริกัง วา สุขุมัง วา,
ทยาบกิต্তิ ละเอียดกิต্তิ, หนั ง วา ปะณัตถัง วา, เลวกิต্তิ ประณตกิต্তิ,
ยันทูเร สันติเก วา, อันใด มีในที่ไกลกิต্তิ ในที่ไกลกิต্তิ, สัพพัง วิญ
ญาณัง, วิญญาณทั้งหมด ก็เป็นสักว่าวิญญาณ, เนตัง มะมะ เนโสหะ
มัสมิ นะ เมโส อตฺตาคิ, นั้นไม่ใช่ของเรา นั้นไม่เป็นเรา นั้นไม่ใช่
ตนของเรา ดังนี้, เอวเมตัง ยะถากุตัง สัมมปปัญญาเย ทัญญัพพัง,
ขอนอนท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญาอันชอบ ตามเป็นจริงแล้วอย่างนั้น
ดังนี้.

เอวัง ปัสสัง ภิกขเว สุตฺวา อริยสะสาวะโก, ผู้ก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้วมาเห็นอยู่อย่างนั้น, รูปัสมิงปิ นัพพิน
ทะติ, ย่อมเบือนหน้า ย่อมเบือนหน้า, เวทะนายะปิ นัพพินทะติ, ย่อมเบือน

หน้าย ทั้งในเวทนา, สัญญาขะบี นิพพินทะติ, ย่อมเบื้อหน้าย ทั้งใน
 สัญญา, สังขาระสุบี นิพพินทะติ, ย่อมเบื้อหน้าย ทั้งในสังขารทั้งหลาย,
 วิญญาณัสสังบี นิพพินทะติ, ย่อมเบื้อหน้าย ทั้งในวิญญาณ, นิพพิน
 ทั้ง วิรัชชะติ, เมื้อเบื้อหน้าย ย่อมคลายกำหนด, วิวาชา วิมูจจะติ,
 เพราะคลายกำหนด จิตกัพัน, วิมุตตัสสัง วิมุตตะมิตติ ญาณัง โหติ, เมื้อ
 จิตกัพันแล้ว ก็เกิดญาณรู้ว่าพ้นแล้ว ดังนี้, ชีณา ชาติ วุสิตัง พรหมะ
 จะริยัง กะตัง กะระณังยัง นาปะรัง อิตถัตถายาติ ปะชานาติติ, อริย
 สาวกนั้น ย่อมทราบชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์เราได้อยู่จบแล้ว กิจที่
 ควรทำ เราได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนั้นมิได้มี.

อิทมะโวจะ ภะคะวา, พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสพระสูตรนี้
 จบลง, อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขุ ภะคะวะโต ภาสีตัง
 อะภินันทุง, พระภิกษุปัญจวัคคีย์ก็มีใจยินดี เพลิดเพลินภาษิตของพระผู้มี
 พระภาคเจ้า, อิมัสมิญจะ ปะนะ เวຍยา กะระณัสสัง ภาญะมานะ,
 ก็แต่เมื่อเวຍยากรรมัน อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสอยู่, ปัญจะวัคคิยานัง
 ภิกขุณัง อะนุปาทาเย อาสะเวหิ จิตตานิ วิมูจิงสุติ, จิตของพระ
 ภิกษุปัญจวัคคีย์พ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย ไม่ติดมั่นด้วยอุปาทานเจ.

(จบอนัตตลักขณสูตร)

อาทิตตปริยายสูตร

(หัตถะ มชยัง อาทิตตปริยายะ สุตตะปาฐัง ภะณามะเส)

เอวัมเม สุตัง, อันข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนั้น, เอกัง สมะยัง ภะคะวา, สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า คะยายัง วิหะระติ คายาสีเส, เสด็จประทับอยู่ที่คยาสีเส ใกล้แม่น้ำคยา, สัตถิง ภิกขุสะหัสสเสนะ, กับด้วยพระภิกษุพันหนึ่ง ตัตตะ โข ภะคะวา ภิกขุ อามันเตสิ, ใน กาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเตือนพระภิกษุทั้งหลาย (ให้ตั้งใจสดับ พุทธภาษิต) ว่า, สัพพัง ภิกขะเว อาทิตตัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน, กิญจะ ภิกขะเว สัพพัง อาทิตตัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็อะไรเล่าชื่อว่าสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน.

จักขุ ภิกขะเว อาทิตตัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย จักขุ (คือ นัยน์ตา) เป็นของร้อน, รูปา อาทิตตา, รูปทั้งหลาย เป็นของร้อน, จักขุวิญญาณัง อาทิตตัง, วิญญาณอาศัยจักขุ เป็นของร้อน, จักขุสัมผัสโส อาทิตโต, สัมผัสอาศัยจักขุ เป็นของร้อน, ยัมปิทั้ง จักขุ สัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้น เพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้อันใด, สุขัง वा ทุกขัง वा อทุกขะ-มะสุขัง वा, เป็นสุขก็ดี เป็นทุกข์ก็ดี ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,

คัมภี อาทิตตัง, แม้นั้น ก็เป็นของร้อน, เกณะ อาทิตตัง, ร้อนด้วย
 อะโร อันอะโรมาเผาให้ร้อน, อาทิตตัง รากคคินา โทสคคินา โมหคคินา,
 อาทิตตัง ชาตียา ชะรามะระณณะ, โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมนัส-
 เสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิ, เรากล่าวว่า ร้อนด้วยไฟคือราคะ
 ด้วยไฟคือโทสะ ด้วยไฟคือโมหะ, ร้อนด้วยความเกิด ด้วยความแก่แลความ
 ตาย, ร้อนด้วยความโศก ด้วยความร่ำไรร่ำพัน ด้วยความเจ็บกาย ด้วยความ
 เสียใจ ด้วยความคับแค้นใจทั้งหลาย.

โสดัง อาทิตตัง, โสต (คือหู) เป็นของร้อน, สัททา อาทิตตา,
 เสียงทั้งหลายเป็นของร้อน, โสตะวิญญานัง อาทิตตัง, วิญญานอาศัยโสด
 เป็นของร้อน, โสตะสัมผัสโส อาทิตโต, คัมผัสอาศัยโสด เป็นของร้อน,
 ยัมปีทัง โสตะสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึก
 อารมณ์ เกิดขึ้นเพราะโสดสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้นใด, สุขัง วา ทุกขัง
 วา อะทุกขมะสุขัง วา, เป็นสุขก็ดี ทุกขก็ดี ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
 คัมภี อาทิตตัง, แม้นั้น ก็เป็นของร้อน, เกณะ อาทิตตัง, ร้อนด้วย
 อะโร อันอะโรมาเผาให้ร้อน, อาทิตตัง รากคคินา โทสคคินา โมหคคิ-
 นา, อาทิตตัง ชาตียา ชะรามะระณณะ โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ
 โทมนัสเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิ, เรากล่าวว่า ร้อนด้วยไฟ
 คือราคะ ด้วยไฟคือโทสะ ด้วยไฟคือโมหะ, ร้อนด้วยความเกิด ด้วยความแก่
 แลความตาย ด้วยความโศก ด้วยความร่ำไรร่ำพัน ด้วยความเจ็บกาย ด้วย

ความเสียใจ ด้วยความคับแค้นใจทั้งหลาย.

มานัง อาทิตตัง, ฆานะ (คือจุมก) เป็นของร้อน, คันธา อาทิตตา, กลิ่นทั้งหลาย เป็นของร้อน, ฆานะวิญญานัง อาทิตตัง, วิญญานอาศัยฆานะ เป็นของร้อน, ฆานะ สัมผัสโส อาทิตโต, สัมผัสอาศัยฆานะ เป็นของร้อน, ยัมปีทั้ง ฆานะสัมผัสสະปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะฆานสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้นันโต, สุขัง वा ทุกขัง वा อะทุกขะมะสุขัง वा, เป็นสุขก็ดี ทุกขก็ดี ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี, ตัมปี อาทิตตัง, แม้นันนั้น ก็เป็นของร้อน, เกณะ อาทิตตัง, ร้อนด้วยอะไร อันอะไรมาเผาให้ร้อน, อาทิตตัง รากคคินา โทสคคินา โมหคคินา, อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระณณะ, โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ ะหามิ, เรากล่าวว่า ร้อนด้วยไฟ คือราคะ ด้วยไฟคือโทสะ ด้วยไฟคือโมหะ ร้อนด้วยความเกิด ด้วยความแก่ แลความตาย ด้วยความโศก ด้วยความร่ำไรร่ำพัน ด้วยความเจ็บกาย ด้วยความเสียใจ ด้วยความคับแค้นใจทั้งหลาย.

ชีวหา อาทิตตา, ชิวหา (คือลิ้น) เป็นของร้อน, ะสา อาทิตตา รสทั้งหลาย เป็นของร้อน, ชิวหาวิญญานัง อาทิตตัง, วิญญานอาศัยชีวหา เป็นของร้อน, ชิวหาสัมผัสโส อาทิตโต สัมผัสอาศัยชีวหา เป็นของร้อน, ยัมปีทั้ง ชิวหาสัมผัสสະปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะชีวหาสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้นันโต, สุขัง वा

ทุกขัง วา อะทุกขะมะสุขัง วา, เป็นสุขกัต^{๔๘} ทุกขกัต^{๔๘} ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุข
กัต^{๔๘}, ตัมปิ อาทิตตัง, แมื่อนั้น ก็เป็นของร้อน, เกณะ อาทิตตัง,
ร้อนด้วยอะไร อันอะไรมาเผาให้ร้อน, อาทิตตัง รากคคินา โทสคคินา
โมหคคินา, อาทิตตัง ชาตียา ชะรามะระณณะ, โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุก
เขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิ, เรากล่าวว่า ร้อน,
ด้วยไฟคือราคะ ด้วยไฟคือโทสะ ด้วยไฟคือโมหะ ร้อนด้วยความเกิด ด้วย
ความแก่ แลความตาย, ด้วยความโศก ด้วยความรำไรรำพัน ด้วยความเจ็บ
กาย ด้วยความเสียใจ ด้วยความคับแค้นใจทั้งหลาย.

กาโย อาทิตโต, กายเป็นของร้อน, โผฏฐัพพา อาทิตตา,
โผฏฐัพพะ(คือสิ่งที่ถูกต้องทางกาย)เป็นของร้อน, กายะวิญญานัง อาทิตตัง,
วิญญานอาศัยกาย เป็นของร้อน, กายะสัมผัสโส อาทิตโต, สัมผัสอาศัย
กาย เป็นของร้อน, ยัมปิทั้ง กายะสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิ
ตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะกายสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แมื่อนั้นใด, สุขัง
วาทุกขัง วา อะทุกขะมะสุขัง วา, เป็นสุขกัต^{๔๘} ทุกขกัต^{๔๘} ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่
สุขกัต^{๔๘} ตัมปิ อาทิตตัง, แมื่อนั้น ก็เป็นของร้อน, เกณะ อาทิตตัง, ร้อน
ด้วยอะไร อันอะไรมาเผาให้ร้อน, อาทิตตัง รากคคินา โทสคคินา โมหค
คินา, อาทิตตัง ชาตียา ชะรามะระณณะ, โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ
โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ วะทามิ, เรากล่าวว่า ร้อนด้วยไฟ
คือราคะ ด้วยไฟคือโทสะ ด้วยไฟคือโมหะ, ร้อนด้วยความเกิด ด้วยความแก่

แลความตาย, ด้วยความโศก ด้วยความร่ำไรร่ำพัน ด้วยความเจ็บกาย ด้วย
ความเสียใจ, ด้วยความคับแค้นใจทั้งหลาย.

มะโน อาทิตโต, มนะ (คือใจ) เป็นของร้อน, รัมมา อาทิตตา,
ธรรมทั้งหลาย (คืออารมณ์ที่เกิดกับใจ) เป็นของร้อน, มะโนวิญญานัง อา-
ทิตตัง, วิญญานอาศัยมนะเป็นของร้อน, มะโนสัมผัสโส อาทิตโต,
สัมผัสอาศัยมนะเป็นของร้อน, ยัมปีทัง มะโนสัมผัสสະปัจจะยา อุปปัชชะ
ติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะมะโนสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้
อันใด, สุขัง वा ทุกขัง वा อะทุกขะมะสุขัง वा, เป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็
ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี, ตัมปี อาทิตตัง, แมื่อนั่นก็เป็นของร้อน, เกนะ
อาทิตตัง, ร้อนด้วยอะไร อันอะไรมาเผาให้ร้อน, อาทิตตัง ราคคคินา
โทสคคินา โมหคคินา, อาทิตตัง ขาติยา ชะรามะระณนะ, โสเกหิ
ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ อาทิตตันติ ะวาทมิ,
เรากล่าวว่า ร้อนด้วยไฟคือราคะ ด้วยไฟคือโทสะ ด้วยไฟคือโมหะ, ร้อน
ด้วยความเกิด ด้วยความแก่แลความตาย, ด้วยความโศก ด้วยความร่ำไรร่ำพัน
ด้วยความเจ็บกาย ด้วยความเสียใจ ด้วยความคับแค้นใจทั้งหลาย,

เอวัง ปัสสัง ภิกขะเว สุตฺวา อะริยะสาวะโก, ดูก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว มาเห็นอยู่อย่างนี้, จักขุ สะมิงปี นิพพิน
ทะติ, ย่อมเบื่อหน่ายทั้งในจักขุ, รูปะสุปี นิพพินทะติ, ย่อมเบื่อหน่ายทั้ง
ในรูปทั้งหลาย, จักขุวิญญานะปี นิพพินทะติ, ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งใน

วิญญาณธาคัยักขุ, จักขุสัมผัสเสป นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งใน
 สัมผัสธาคัยักขุ, ยัมปีทั้ง จักขุสัมผัสสะ บัจจะยา อุปบัจชะติ เวทะยิตัง,
 ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้อันใด, สุขัง วา
 ทุกขัง วา อะทุกขะมะสุขัง วา, เป็นสุขกต ทุกขกต ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่
 สุขกต, ตัสมีงปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในความรู้สึกนั้น,

โสตัสมีงปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในโสต, สัทเทสุปี
 นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในเสียงทั้งหลาย, โสตะวิญญาณเป นัพ
 พินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในวิญญาณธาคัยโสต, โสตะสัมผัสเสป นัพ
 พินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในสัมผัสธาคัยโสต, ยัมปีทั้ง โสตะสัมผัสสะ
 บัจจะยา อุปบัจชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะโสตสัม
 ผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้อันใด, สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขะมะสุขัง วา, เป็น
 สุขกต ทุกขกต ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขกต, ตัสมีงปี นัพพินทะติ, ย่อม
 เบือหน่าย ทั้งในความรู้สึกนั้น.

ฆานัสมีงปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในฆานะ, คันธะ
 สุปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่ายทั้งในกลิ่นทั้งหลาย, ฆานะวิญญาณเป
 นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในวิญญาณธาคัยฆานะ, ฆานะสัมผัสเสป
 นัพพินทะติ, ย่อมเบือหน่าย ทั้งในสัมผัสธาคัยฆานะ, ยัมปีทั้ง ฆานะ
 สัมผัสสะ บัจจะยา อุปบัจชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้นเพราะ
 ฆานะสัมผัสเป็นปัจจัยนี้ แม้อันใด, สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขะมะสุขัง

วา, เป็นสุขกต^{๔๔} ทุกขกต^{๔๔} ไม่ใช่ทุกข^{๔๔} ไม่ใช่สุขกต^{๔๔}, ตสมิงปี นัพพินทะติ,
 ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในความรู้สึกนั้น.

ชีวหาเยปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในชีวหา, ระเสสปี
 นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในรสทั้งหลาย, ชิวหาวิญญาเณปี นัพ
 พินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในวิญญาณอาศัยชีวหา, ชิวหาสัมผัสเสปี
 นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในสัมผัสอาศัยชีวหา, ยัมปีทั้ง ชิวหาสัม
 ผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึกอารมณ์^๕ เกิดขึ้นเพราะ
 ชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัย^๕ นี้แม้นใด, สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขะมะสุขัง
 วา, เป็นสุขกต^{๔๔} ทุกขกต^{๔๔} ไม่ใช่ทุกข^{๔๔} ไม่ใช่สุขกต^{๔๔}, ตสมิงปี นัพพินทะติ,
 ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในความรู้สึกนั้น.

กายสมิงปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในกาย, โผฏฐัพ
 เพสปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในโผฏฐัพพะทั้งหลาย, กายะ
 วิญญาเณปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในวิญญาณอาศัยกาย,
 กายะสัมผัสเสปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในสัมผัสอาศัยกาย,
 ยัมปีทั้ง กายะสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง, ความรู้สึก
 อารมณ์^๕ เกิดขึ้น เพราะกายสัมผัสเป็นปัจจัย^๕ นี้แม้นใด, สุขัง วา ทุกขัง
 วา อะทุกขะมะสุขัง วา, เป็นสุขกต^{๔๔} ทุกขกต^{๔๔} ไม่ใช่ทุกข^{๔๔} ไม่ใช่สุขกต^{๔๔},
 ตสมิงปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในความรู้สึกนั้น.

มะนัสสมิงปี นัพพินทะติ, ย่อมเบือน่าย^๕ ทั้งในมณะ รัมเมสปี

นิพพิณฑะติ, ย่อมเบือนหน้า^๕ ทั้งในธรรมทั้งหลาย, มะโนวิญญาณะปี
 นิพพิณฑะติ, ย่อมเบือนหน้า^๕ ทั้งในวิญญาณธาคัยมณะ, มะโนสัมผัส
 เสปี นิพพิณฑะติ, ย่อมเบือนหน้า^๕ ทั้งในสัมผัสธาคัยมณะ, ยัมปีทั้ง มะ-
 โนสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยัตถัง, ความรู้สึกอารมณ์ เกิดขึ้น
 เพราะมะโนสัมผัสเป็นปัจจัย^๕ นัมมัตโต, สุขัง วา ทุกขัง วา อะทุกขะมะ
 สุขัง วา, เป็นสุขก็ดี ทุกขก็ดี ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี, ตัสมังปี นิพพิณ-
 ทะติ, ย่อมเบือนหน้า^๕ ทั้งในความรู้สึกนั้น, นิพพิณทั้ง วิรัชชะติ, เมื่อเบือ
 หน้า ย่อมคลายกำหนด, วิราคา วิมูจะติ, เพราะคลายกำหนด จิตก็พ้น,
 วิมุตตัสมัง วิมุตตะมิตติ ญาณัง โหติ, เมื่อจิตพ้นแล้ว ก็มีญาณรู้ว่าเราพ้น
 แล้ว, ขันนา ชาติ วุสัตถัง พรหมะจะริยัง กะตัง กะระณียัง นาปะรัง
 อิตถัตถายาติ ปะชานาติ, อริยสาวกนั้น ย่อมทราบชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว
 พรหมจรรย์เราได้อยู่จบแล้ว, กิจที่ควรทำเราได้ทำเสร็จแล้ว, กิจอื่นอีกเพื่อ
 ความเป็นอย่างนั้นไม่มี, อิทะมะโวจะ ภะคะวา, พระผู้มีพระภาคเจ้าได้
 ตรัสธรรมปริยายอันนั้นแล้ว, อัตตะมะนา เต ภิกขุ ภะคะวะโต ภาสีตัง
 อะภินันตุง, พระภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น, ก็มีใจยินดี เพลิดเพลินของพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้า, อิมัสมิญจะ ปะนะเวยยา กะระณัสมัง ภัญญะมเน,
 ก็แลเมื่อเวยยากรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอยู่, ตัสสะ ภิกขุสะหัสสัสส
 สะ อะนุปาทายะ, อาสะเวหิ จิตตานิ วิมูจิงสุติ, จิตของพระภิกษุพ้น
 อยู่นั้น, ก็พ้นจากอาสวะทั้งหลาย ไม่ติดมั่นด้วยอุปาทานแล.

(จบอาทิตตปริยายสูตร)

๔ ปัจจัยการ

(หันทะ มะยัง ปัจจะยาการะปารัง ภาณามะ เส)

อะวิชาปัจจัยยา สังขารา, เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารทั้ง
หลายย่อมเกิดขึ้น, สังขาระปัจจัยยา วิญญาณัง, เพราะสังขารเป็นปัจจัย
วิญญาณย่อมเกิดขึ้น, ญาณะปัจจัยยา นามะรูปัง, เพราะญาณ
เป็นปัจจัย นามรูปย่อมเกิดขึ้น, นามะรูปะปัจจัยยา สะพายะตะนัง,
เพราะนามรูปเป็นปัจจัย อายตนะทั้งหกย่อมเกิดขึ้น, สะพายะตะนะ
ปัจจัยยา ผัสสโส, เพราะอายตนะทั้งหกเป็นปัจจัย ผัสสะย่อมเกิดขึ้น,
ผัสสะปัจจัยยา เวทนา, เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาย่อมเกิดขึ้น,
เวทนาปัจจัยยา ตัณหา, เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาย่อมเกิดขึ้น,
ตัณหาปัจจัยยา อุปาทานัง, เพราะตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานย่อมเกิดขึ้น,
อุปาทานะปัจจัยยา ภาวะ, เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภาวะย่อมเกิดขึ้น,
ภาวะปัจจัยยา ชาติ, เพราะภาวะเป็นปัจจัย ชาติย่อมเกิดขึ้น, ชาติปัจจัยยา
ชะรามะระณัง, โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสา สัมภะวันตี,
เพราะชาติเป็นปัจจัย ความแก่ ความตาย ความโศก รำไร ไม่สบายกาย ไม่
สบายใจ คับแค้นใจทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น, เอวะเมตัสสะ เกวะลัสสะ
ทุกขักขันธัสสะ สะมุทะโย โหติ. กองทุกข์ทั้งสิบย่อมตงขึ้น ด้วยอาการ
อย่างนั้นแล.

อะวิชชายะ ตะเวระ อะเสสะวิราคะนิโรธา สังขาระนิโรโธ,
 เพราะอวิชชาดำรอกออกและดับไม่มีเหลือ, สังขารทั้งหลายย่อมดับ, สัง
 ขาระนิโรธา วิญญานะนิโรโธ, เพราะสังขารดับไม่มีเหลือ, วิญญาน
 ย่อมดับ, วิญญานะนิโรธา นามะรูปะนิโรโธ, เพราะวิญญานดับไม่มี
 เหลือ, นามรูปย่อมดับ, นามะรูปะนิโรธา สะพายะตะนะนิโรโธ, เพราะ
 นามรูปดับไม่มีเหลือ, อายตนะทั้งหกย่อมดับ, สะพายะตะนะนิโรธา
 ผัสสะนิโรโธ, เพราะอายตนะทั้งหกดับไม่มีเหลือ, ผัสสะ ย่อมดับ,
 ผัสสะนิโรธา เวทะนานิโรโธ, เพราะผัสสะดับไม่มีเหลือ, เวทนา ย่อมดับ,
 เวทะนานิโรธา ตัณหานิโรโธ, เพราะเวทนาดับไม่มีเหลือ, ตัณหาย่อมดับ,
 ตัณหานิโรธา อุปาทานะนิโรโธ เพราะตัณหาดับไม่มีเหลือ, อุปาทาน,
 ย่อมดับ, อุปาทานะนิโรธา ภาวะนิโรโธ, เพราะอุปาทานดับไม่มี
 เหลือ, ภพย่อมดับ, ภาวะนิโรธา ชาตินิโรโธ เพราะภพดับไม่มีเหลือ
 ชาตีย่อมดับ, ชาตินิโรธา ชะรามะระณัง โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะ-
 นัสสุปปายาสานิรุชฌันติ, เพราะชาติดับไม่มีเหลือ, ความแก่ ความตาย,
 ความโศก ความร่ำไร ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ความคับแค้นใจทั้ง
 หลายย่อมดับ เอวะเมตัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ นิโรโธโหติ.
 กองทุกข์ทั้งสี่ ย่อมดับไม่มีเหลือ ด้วยอาการอย่างนั้นแล.

(จบ บ้างยาการ)

พุทธนิคม เชียงใหม่

❖ นิยามการคือ :-

๑. นิตยสารชาวพุทธ เป็นนิตยสารเผยแพร่ธรรมรายสองเดือน และแถลงกิจการ ของพุทธนิคม เชียงใหม่ กับแถลงกิจการ การเงิน ทรัพย์สิน ของมูลนิธิ.
๒. สวนพุทธธรรม บำรุงภิกษุสามเณรด้วยปัจจัยสี่ และอุปกรณ์การศึกษาธรรม.
๓. ทุณธรรมทูตพุทธนิคม เป็นทุนส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรม ของภิกษุสามเณร ที่เลือกแล้ว กับเป็นทุนช่วยเหลือในการเผยแพร่ธรรมทั่วไปของพุทธนิคม เช่น มีการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะแจกตามโอกาส เป็นต้น.
๔. ทุณธรรมทูตอินเดีย เป็นทุนช่วยเหลือการเผยแพร่ธรรมในเครือพุทธนิคม ณ ประเทศอินเดีย.
๕. โรงพิมพ์พุทธนิคม จัดพิมพ์นิตยสารชาวพุทธ และหนังสือธรรมะที่เลือกแล้ว.

❖ ท่านจะร่วมทำบุญกับพุทธนิคมได้โดย :

- ก. อุทิศทุนการจัดออกนิตยสาร "ชาวพุทธ" โดยส่งค่าบำรุงบอกรับเป็นสมาชิก หรือบำรุงช่วยสร้างพิเศษ.
- ข. อุปการะภิกษุสามเณรในสวนพุทธธรรม โดยส่งค่าบำรุงหรือปัจจัยสี่ หรือส่งหนังสือบำรุงห้องสมุดสวนพุทธธรรม.
- ค. ร่วมเผยแพร่ธรรม โดยส่งเงินสมทบทุนธรรมทูตพุทธนิคม และทุนธรรมทูตอินเดีย.
- ง. สร้างความมั่นคงให้แก่กิจการ โดยส่งเงินสมทบทุน "ชาวพุทธมูลนิธิ"

❖ การดั่งเงิน :

ต้องส่งพร้อมกับแจ้งความประสงค์ โดยทางเช็คไปรษณีย์ หรือทางธนาคาร สั่งจ่าย ปท. เชียงใหม่ ในนามของ น. ส. เพ็ญฉาย สีโรส ผู้จัดการพุทธนิคม.

● สถานที่ติดต่อ : พุทธนิคม ตู้ ป.ณ. ๔๕ เชียงใหม่ ●

